

קונטרס הבינוני

פרשת
אחרי קדושים
תשפ"א

שנה ג' חוברת ל'

עכשיו בחנויות
הספרים!

שיעורי
הרב שמעון שפיצער שליטי"א
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטי"א

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הביני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

בשורה משמחת!

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינני' במוקדים שונים ברחבי הארץ במחיר סמלי.

מקוה ויזניץ רח' אבן גבירול	אלעד
ביהמ"ד 'בית נפתלי' רח' יהודה הנשיא	אשדוד
ביהמ"ד בעלזא המרכזי רח' חטיבת הנגב	
ביהמ"ד 'בית דוד שאול' בעלזא רח' חנינא בן דוסא	
ביהמ"ד נעשכזי רח' חלפתא	
ביהמ"ד בעלזא 'יד כהן' רח' אוהל יהושע	בית שמש
חנות מחשבת רח' הרב ישראל גרוסמן 5	
ביהמ"ד 'תפארת אברהם אלימלך' רח' חתם סופר 8	ביתר עילית
ביהמ"ד 'בית אהרן' רח' פחד יצחק 5	
ביהמ"ד 'בית יעקב חיים' רח' דרכי איש	
ביהכ"ס 'בית אריה' רח' בעל התניא	בני ברק
ביהמ"ד בעלזא רמת אלחנן רח' זוננפלד	
בית המדרש 'נדבורנא'	
חנות 'מול איצקוביץ' רחוב הרב שך	
ביהמ"ד בעלזא 'המרכזי' בחדר ארונות	ירושלים
עונג סטור רחוב רשבי	מודיעין עילית
קרית בעל שם טוב נתן להשיג במס' 0527600162	פתח תקוה
חנות 'קומפיוטר' רח' בית יוסף 66	קרית גת

השתתפות בחלק מהוצאות ההפצה השבוע נתרם ע"י

ידידנו היקר **החפץ בעילום שמו** לזכותו ולהצלחתו.

לפתחת מוקד חדש ולסייע ביזכוי הרבים ניתן לפנות למס' 050-414-4718

(באין מענה ניתן להשאיר הודעה ונחזור אליכם)

מפתח הענינים

מדור אמונה ובטחון שיעור צ"ז

המלאך המסייע להאדם

העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד \ בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו \ המלאכים היוצאים מן הקשר"ק \ לא עליך המלאכה לגמור \ ספיקא דממונא \ אבן בוחן – בין מצוה לעבירה \ אמנם צריך לוודא שהוא עוסק במצווה במאה אחוז. \ ילך אצל חכם \ הווי זהירין ברשות \ ואברהם שב למקומו \ די הסיפוק והריבוי והקיצור \ מסייעין אותו מן השמים \ אין לי אינו ראיא \ אין לך רשות ליתן לעצמך דרור \ פלס מעגל רגליך \ עשה רצונו כרצונך \ החלומות שוא ידברו \ ואת אשמו ישיב בראשו \ ליזהר בעצתם של יועצים למיניהם \

יום רביעי פרשת תזריע מצורע – ב' אייר ה'תשפ"א

האיסור להתכבד בקלונם של אחרים – חלק ב'

חנוך לנער על-פי דרכו \ גם כי יזקין לא יסור ממנה \ כנגד הרוח הנושבת בחוצות \ תורה חתומה ניתנה \ חינוך בונה כנגד חינוך סותר \ כשרבי עקיבא איגר אחז בפלך השתיקה \ שמע בני מוסר אביך – מעשה בהגר"י סלנטר \ שידוד מערכות החינוך \ נעשה להם כהיתר \ כדת מה לעשות \ גדולי ישראל התרחקו עד הקצה האחרון \ שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם \ עיקר ההשחתה בהרגשת הלב \ ונתן לך רחמים ורחמך \

יום שני פרשת אחרי קדושים – ז' אייר ה'תשפ"א

קנאת סופרים תרבה חכמה, כיצד?

איזוהי דרך ישרה \ תורה היא וללמוד אני צריך \ היתכן להעסיק מלמד שיונק מקלון חבירו \ קנאת סופרים ולא קנאת חכמים \ הוצאות הכוחות אל הפועל \ מחברי יותר מרבתי \ כל שכן דמזדרז טפי \ לא לחכמים קנאה \ והנחש היה ערום מכל חית השדה \ איש איש וכוחותיו איש איש ותפקידו \ ה' מלך גאות לבש \ מה לי ולך \ איזהו מכובד המכבד את הבריות \ הכרת האדם שהוא בן מלך \ קנאת סופרים בקרב התלמידים \ מחזקין ידי עושי מצוה \

יום שלישי פרשת אחרי קדושים – ח' אייר ה'תשפ"א

עצה להיפטר מהתכבדות בקלון חבירו

עזבו מקור חיים לחצוב בורות נשברים \ עולמך תראה בחייך \ המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב \ המתכבד בקלון חבירו סימן רע לו \ הנשמה המלאה את כל הגוף \ מצא בה איש מסכן \ לשמחה מה זו עושה \ חיפוש בחורים ובסדקים \ בתחבולות תעשה לך מלחמה \ מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה \ חסד של אמת \ כמים הפנים לפנים \ אמשכם בעבותות אהבה \

יום המישי פרשת פרשת תזריע מצורע – ג' אייר ה'תשפ"א

הכנעת כח הגוי בעבודת חיים – לאור פועל חייו של מופת

הדור הרה"ק רבי ישעיה ב"ר משה מקערעסמיר זיע"א

שומר הברית עננו ביום קראנו \ טוב עין הוא יבורך \ פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון \ ברוך מרדכי היהודי \ אלוסטיגן פורים \ רוממות א-ל בגרונום וחרב פיפיות בידם \ שלח את המושל לעלמא דקישוטא \ הגוי מוכרח ליטול \ אדער בייגן אדער לייגן \ קרני רשעים אגדע \ הכנעת הקליפה על-ידי הבאת תכליתה לידי גמר \ לית דין צריך בושש \ השרשת הידיעה שאין לה כח עצמי \ מילתא זוטרתא היא \ שירו לה' שיר חדש – הכנעת הקליפה בברית מילה \ דום לה' והתחולל לו \ וכל המינים כרגע יאבדו \ שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך \ ידבר עמים תחתנו \

הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי נפתלי צבי ב"ר מנחם מענדל מראפשיץ זיע"א

גדלות נשמתו ושלמותה \ מראה הנשמות המתפללות על קברו \ כך בלבב את הבעל דבר \ גלגול שלג לעת זקנה \ וידבר באזני עם הארץ \ בסתר המדרגה \ הורדת גשמים על-ידי שתיית לחיים \ זייט נישט קיין שווענץ \ הרבי היה גאון כצדיק \ נפלאותיו ומשפטי פיו \ יש מתפללים ויש מתפללים \ ונשמע קולו ביריחו \ על דא הוציא את השר שלום מבית הכנסת \

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו
פטרון מדור אמונה ובטחון

נדבת הר"ר מתתיהו גילבערט הי"ו מארגון ר' ישעיה'לעיס קיטשען
וע"י א' הרוצה בעילום שמו הי"ו
לכבוד ולזכר הר"ק ר' יעקב חיים מסטאלין זיע"א - מנו"כ בדיטרויט

מדור אמונה ובטחון שיעור צ"ז המלאך המסייע להאדם

שעל-ידי קיום המצוה נברא מלאך אחד, והוסיף שזהו מה שאמרו חז"ל "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו", כי באמת כבר בתחילת עשיית המצוה, נברא מלאך אחד, ואותו מלאך מסייע בעד האדם שיוכל להמשיך בעשיית המצוה ולהביאה לידי גמר טוב. ועל זה גילו חז"ל שלא רק בתחילת עשיית המצוה בפועל, אלא אפילו רק נתעורר בלב האדם רצון ותשוקה לקיים את המצוה ובעבור כך נתקרב אל האלוקים, כבר נברא מלאך אחד, ואותו מלאך מסייע בעדו להתחיל את המצוה ולגומרה, ולכן בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו, וזהו גם הבא ליטהר מסייעין אותו.

ביאור הדבר על-פי הידוע שכל פעם שיש חיבור בין משפיע למקבל, יש תולדה. כך הוא בבעלי חיים, ואפילו בצמחים. ולכן כאשר יהודי שהוא המקבל מתחבר אל הקב"ה שהוא המשפיע, נוצר תולדה, וזהו אותו מלאך טוב שמביא שפע טוב לעולם. ועל זה חידש המהרש"א שלא רק על ידי העשייה בפועל נוצר חיבור בין היהודי לאביו שבשמים, אלא גם על ידי קרבת האלוקים שבהשתוקקות הלב, ומזה נברא המלאך המסייע לאדם להתחיל ולגמור את

העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט
אחד

בשני השיעורים האחרונים הרחבנו לכאר שעל האדם לעשות את הדבר הנכון המוטל עליו לעשות מבלי שיידע איך יצליח להביאו לידי גמר, זאת מתוך בטחוננו בה' שיהיה בעזרו. כך למד רבינו יונה ז"ל מהציארה למלחמה, שהזהירה התורה את בני ישראל שלא יתייראו מן העמים, אלא ישימו בטחונם בה' ויעשו את המוטל עליהם.

כעת נוסיף על כך נקודה נפלאה להבין איך יוכל האדם להגיע לאותה שלווה פנימית בכואו לקיים רצון ה', ומזה נבין גם מדוע כשאינו בא לעשות רצון ה', אינו יכול בשום אופן לסמוך על ה' שיצליח את דרכו.

שנינו באבות (פ"ד מי"א): "רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד". וכתבו המפרשים שזהו מקור למה שכתוב במדרש והובא בספרי המקובלים (תומר דבורה פ"א), שכאשר האדם מקיים מצוה, נברא מלאך אחד. והנה אף רבינו המהרש"א (מכות י, ב ועוד) הביא את דברי המדרש (שמו"ר לב, ו)

המצוה.

ריבוי המלאכים שנבראים, עד שהוא מוצא את הצלחתו.

בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו

המלאכים היוצאים מן הקשר"ק

כמה נפלא הוא מעתה ביטוי של הרה"ק **מבארדיטשוב** זיע"א¹ שהמלאכים היוצאים מהקשר"ק (קראצן, שיערן, רייבן, קנאקן. לגרד, ולנקות מהלכלוך מהכלים והשולחנות, לשפשף היטב, ולהגעיל) עולים למעלה ובוראים מליצי יושר. לא מליצה בעלמא אמר בזה, אלא הודיע לנו כדברי מהרש"א, שהדרך היחידה להצליח לנקות את הבית מכל פירווי החמץ, היא על-ידי המלאכים הנבראים מכל פעולה ופעולה שעושים בשביל ניקוי הבית, כי הם מסייעים את האדם, וכשהם מסייעים אותו הוא מצליח לעשות את מה שלא היה יכול לעשות קודם לכן.

זהו גם כשרואים אחד עומד בנסיון ואין מבינים איך הוא מצליח לעמוד בו בגבורה, והרי נסיון קשה כל כך הוא. אין זה אלא מפני שבפעם הראשונה לקח את עצמו בידיו והתחזק להיות בשמחה מתוך בטחונו בה' שבוודאי יהיה בעזרו, וזה מה שברא בשבילו מלאך אשר הוא מסייע לו עד עתה שלא ליפול ח"ו לידי עצבות ומרה שחורה.

לא עליך המלאכה לגמור

וכאמור, בלי בטחון לא יוכל האדם להצליח במלאכה זו, כי בתחילה הרי אינו מרגיש שיש לו מלאך המסייע לו, אך על ידי הבטחון יוכל האדם להתחיל בעשייה

ומכאן אנו לומדים לחיי המעשה: הנה אנו רואים פעמים הרבה, שכאשר האדם מתעורר לעשות דבר טוב, אינו מרגיש עדיין שיצליח, ובגלל כן הוא מתהלך כאובד עצות. ולפי האמור, סיבת הדבר היא, כי בשעה זו עדיין אין לו אותו פרקליט המסייע בעדו. על כן עליו לקפוץ למים, ואז ייברא המלאך, וכיון שייברא המלאך, יראה שהענין מתקדם בבטחה. וככל שיתקדם בעשיית הדבר, כך תוקל עליו העבודה, כי אם הרצון בורא מלאך, כל שכן שתחילת העשייה בוראת מלאך, וכך ילכו המלאכים ויתווספו ויסייעו בעדו.

כן הוא גם במי שעומד לפני נישואי צאצאיו והפחד כובש את לבו "איך אחתן אותם?". עשה את שלך וסמוך על ה' שיהיה בעזרך. "אבל אינני רואה איך". אינך צריך לראות איך. צריך להתחיל לעשות מה שצריך לעשות.

וכן הוא במי שאינו רואה איך יצליח להתגבר על יצרו. הוא רואה שהמלאכה קשה מאוד וכבר נכשל כמה פעמים, וכעת אינו רואה שום דרך להצליח. אף זה אומרים לו שבתחילה אי-אפשר לראות איך תהיה ההצלחה. אך צריך להתחיל לעשות בעינים עצומות, ואז מקבלים מעט סיוע להתקדם עוד מעט, וכשמתקדמים עוד מעט, מקבלים עוד סיוע, וכך הסיוע הולך ומתחזק בגלל

¹ מובא בספרי קודש רבים. ראה לדוגמא 'דרך המלך' (תולדות תר"צ) בשם חותנו הק' רבי ירחמיאל משה מקאז'ניץ זי"ע, מעדני שמואל' על קיצושו"ע סי' קי ס"ק ע"ב.

ספיקא דמונא

כעת נבוא ונראה איך הדבר מתבצע להלכה למעשה: האדם רואה שהקב"ה בירכו במשפחה מרובת ילדים, אך אין ידו משגת כדי פרנסתם. הוא מסתכל ימין ושמאל ומחפש היכן יוכל למצוא עוד איזה מקור פרנסה. והנה בא אליו חבירו ומציע לו לקנות איזה עסק שלפי חשבון מהיר הוא רואה שאפשר להרוויח על ידו הרבה מאוד, אלא שבשביל כך יצטרך ללוות כמה מאות אלפי שקלים. הוא שוטח בפני חבירו את תהייתו באשר אין לו מהיכן להביא סכום עתק כזה, וחבירו משדל אותו שיעשה כל מאמץ להביא את הסכום הדרוש, כי לאו בכל יומא מזדמנת עסקא כזו.

או אז הוא הולך לברר אצל המומחים האם עסק זה באמת עתיד להניב לו רווחים נאים כפי שחבירו מבטיח לו, או שמא יתכן שלא ייצא ממנו כלום ויוריד עמו לטמיון את כל כספי ההשקעה אשר הוא מתכנן ללוות מאחיו ומגיסיו ומכל שאר בני משפחתו הקרובה והרחוקה, וכדי בזיון וקצף. התשובה שהוא מקבל מהמומחים היא, שהסיכונים להפסיד כנגד הסיכויים להרוויח הם חמישים אחוז על חמישים אחוז, כך שאי-אפשר לדעת כלל מה ילד יום.

כעת אין הוא יודע מה לעשות, הלא התחייב בכתובתו לפרנס את אשתו ובניו, ואמר לו שהוא מחויב בפרו ורבו ובמצות לערב אל תנח ירך, ועכשיו מה יעשה, וכי ימושך את ידו מן העסקא?! הלא האחריות

[בזהירות] כי יבטח בה' שיברא לו מלאך שילך לפניו. וכה יאמר: אע"פ שאינני רואה איך אני בעצמי אוכל להביא את הדבר לידי גמר, מכל מקום אעשה את שלי ואבטח בה' שישלח לפני את המלאך שנברא מן הרצון הטוב ומתחילת העשיה, כדי לסייע בעדני.

משל למה הדבר דומה, למי שמתחיל ניגון בבית הכנסת כשיושבים באגודה אחת, שאע"פ שיודע שהוא בעצמו אינו יודע לשוררו עד סופו ואם יתבלבל באמצע הלא ינחל בזיונות², עם כל זה אינו חושש משום שהוא סמוך ובטוח שמיד יצטרפו אליו כל יודעי נגן וכולם ינגנו בקול.

אף כאן, יאמר האדם: אתחיל את הדבר המוטל עלי, ואין לי מה לחשוש, שהרי כבר הבטיח לי הקב"ה על ידי חכמיו במשנה ובמדרש, שאם אתחיל ייברא מלאך והוא יסייע בעדי. והאמת שאפילו לא היה האדם יודע שעל-ידי רצונו הטוב נברא מלאך בלי מסייע, היה בטחונו עומד לו להתחיל בלי שום פחד, שהרי דבר זה ברור שהקב"ה מסייע לעושה רצונו כפי שנתבאר בשיעורים הקודמים, אלא שידיעה זו שעל ידי הרצון וההתחלה נבראים מלאכים, מועילה להבין זאת יותר בבהירות, וזה רצונו יתברך שהאדם יבטח בו בבטחון מלא שמן השמים מסייעין אותו, וכפי שכתב השל"ה הק' (עשרה הילולים, שער הבטחון) בהוסיפו תיבה אחת על מאמר חז"ל "הבא ליטהר יבטח שמסייעין אותו".

² וכבר יצא מפי הגה"ק משינאווא זיע"א שאם אין מסייעים למי שהתחיל את הניגון, עוברים על לא תעמוד על דם רעך.

מוטלת עליו!

אומר לו חבריו: אמור לי נא ידידי! האם אתה רוצה לעבוד כשכיר אצל פלוני ולהרוויח פרוטות זעומות כל חודש, או שאתה רוצה לחיות בהרחבה? הלא אם תעבוד אצל פלוני, ככל שיעברו השנים, הוצאותיך יגדלו ועוד תצטרך לערוך להם בר מצוות וחתונות, ומאין יהיה לך? עונה הוא: אבל איך אוכל לקחת על עצמי סיכון גדול כל-כך?

אומר לו חבריו: חייבים לקפוץ למים, אם לא קופצים למים, לא שייך להגיע לשום הצלחה.

עונה מיודענו: מכיר אני רבים וטובים שעשו את הקפיצה הזאת ואינני רואה עדיין את הצלחתם הגדולה, וכי הבטחה יש לי מהקב"ה שאם אקפוץ למים, אנשא על כנפי ההצלחה!?

אומר לו חבריו: מה השאלה? הלא מצוה היא, שהרי אתה מחויב לפרנס את בני ביתך, ואם כן יכול אתה לשים מבטחך בה' ולקפוץ למים.

עונה הוא: ומה עם כל האברכים שאני מכיר שפשטו את הרגל, וכי בשבילם לא היה זה מצוה?! הנה פלוני עשה השקעה כזאת וכזאת וכבר עשר שנים עברו מאז ועדיין לא יצא מהבור שהפיל את עצמו, ופלוני עשה השקעה כזאת וכזאת ועדיין הוא נע ונד בחוץ לארץ מפחד הנושים, והשלישי כבר עשר שנים שמתראה כגביר, מדבר כגביר ולבוש כגביר ומתנהג כגביר, אבל כסף אין לו. מדוע אתה מנסה לשכנע אותי בסברות והשערות...

ובכן, הצדק עמי? וכזו השאלה נשאלת גבי כל אחד שרוצה להרחיב את

דירתו, ואומר: צריך לקפוץ למים כנחשון בן עמינדב בשעתו וה' יעזור. האמנם כן?

אבן בוחן – בין מצוה לעבירה

אולם לדברי המהרש"א יש לנו אבן בוחן נפלאה לדעת אם אכן שייך לומר לאדם לקפוץ למים או לא, והוא כי יש לבדוק תחילה אם לאחר שיקפוץ למים ייבא ממנו מלאך. כי הנה לפי ההגיון הבריא מעולם לא היינו אומרים לאדם לקפוץ למים, כי מדוע יקפוץ למים ויסתבך בחובות, הרי הוא יכול לחיות כל ימיו בשכירות ולעבוד את בוראו בשלום ובשלווה.

המקום היחיד שבו מותר לקפוץ למים, הוא כשבאים לקיים מצוה, כי אז יש סיבה למה קופצים למים. אל תאמר בשעה שאתה קופץ למים את מה שהגוי אומר: "אם אין סיכון אין סיכוי", שהרי הגוי אומר זאת משום שהוא מעביר 'קורס' ומטרתו למצוץ את דמיך, ולכן אינו מספר לך את כל האמת על כל אלה שלקחו את הסיכון וקיפחו את חייהם. אלא אמור מה שלימדונו חכמינו ז"ל: "כשקופצים למים בשעת קיום המצוה, אין שום סיכון; יש רק סיכוי להרוויח עד אין שיעור".

אמנם צריך לוודא שהוא עוסק

במצווה במאה אחוז.

הגעו עצמכם! לו היה האדם עומד בפני סיכון אמיתי שיאבד את כל כסף השקעתו, וכי היינו מתירים לו לעשות את ההשקעה?! הלא בוודאי היינו אוסרים לו לעשותה מאחר שלוה את הכסף מאחרים, שהרי בעצם עשיית ההשקעה ייחשב כלוה רשע ולא ישלם, ומי התיר לו לקחת סיכונים

אחד מתכסיסי היצר לסמא את עיני האדם ולגרום לו לחשוב על מצוה שהיא עבירה ועל עבירה שהיא מצוה. אכן יש ונראה לנו שאין דבר זה נוגע לדידן, כי מי הוא אשר יחשוב על הדלקת החשמל בשבת שהיא מצוה. אבל באמת הוא נוגע לדידן יומם ולילה, כי כל צעד קטן שהאדם עושה, אם הוא לפי רצון ה' - הוא בגדר מצוה, ואם לאו - הוא בגדר עבירה, והיצר הרע מבלבל אותנו בכל עת להחליף בין מה שעולה לרצון לפני ה' לבין מה שאין עולה לרצונו יתברך.

וכתב שם ה"נועם אלימלך" שבשביל זה צריך לשאול בעצת הצדיק, כי הצדיק עניו פקוחות באשר אין היצר שליט ברוחו, וממילא הוא יכול לראות את התמונה לאשורה ולדעת מה באמת רצון ה'.

שואל האדם: היתכן שאשאל את הצדיק בענין השקעות גשמיות, וכי הוא יועץ כלכלי? ! אל הצדיק אכנס עם קוויטל בימי הרחמים והסליחות; לכל היותר אבקש את עצתו בענין שידוכים, אבל ענייני השקעות? ! מה לו ולהם?

דע לך שאתה הורס לך את חייך! כפי הנראה לא זכית להבין שתחילה לכל מוטל עליך לברר אם ההשקעה שאתה עושה היא מצוה או עבירה, ולכן אתה הולך כסומא בארובה אחרי הקורסים למיניהם ואינו הולך לשאול בדבר ה'.

הוזהירין ברשות

הן כך דיבר רבינו בעל **חובת הלבבות** (שער עבודת אלוקים פרק ד) ברורות, שאין שום צעד בעולם שאינו לא מצוה ולא עבירה, ומוכיח זאת מפסוקים. שלא יפתה אותך אף אחד בעולם אחרת. כל ענייני

על חשבונם של אחרים. אך היות שמדובר במעשה מצוה, לכן הדבר מותר לו, שהרי אין בזה שום סיכון, כי בוודאי ה' יהיה בעזרו.

ואכן מהאי טעמא היו מגדולי ישראל הצדיקים לווים סכומים גדולים בשביל מעשי צדקה וגמילות חסד, משום שידעו שאינם לוקחים על עצמם שום סיכון. ואמנם **בוודאי גם בזה צריך לדעת לשקול הדברים בפלס ולא כל הרוצה יכול ליטול את השם**, אך עם כל זה יכולים אנו להוציא מזה את נקודת הדברים, שבקיום המצוה אין זה נחשב כסיכון, כי אם הדבר ברור שזהו רצון ה', יברא ממנו מלאך והוא יסייע לשלם את החוב.

נמצא שיש לנו כבר התחלה של תשובה לענין השאלות שנשאלו לעיל בענין מי שרוצה להשקיע מכספו בשביל רווחים עתידיים וכדו', והיא, שאם האחד בא לשכנע את חבירו לעשות איזו השקעה, אל ישכנע אותו על ידי שיראה לו עד כמה הרווחים בטוחים לפי דרך הטבע, אלא ישכנע אותו על ידי שיוכיח לו שזהו רצון ה', ואם הלה יצליח לראות באמת שזהו רצון ה', אז יידע שמותר לו להתחיל במצוה וה' יהיה בעזרו, כי בוודאי יהיה לו מלאך שיסייע לו.

ילך אצל חכם

אכן שאלת השאלות היא: איך יוכל האדם לדעת אם הדבר המוטל לפניו הוא הדבר הנכון להיעשות וממילא הוא בגדר מצוה, או שאינו הדבר הנכון להיעשות וממילא הוא בגדר עבירה, שעליה נאמר הבא ליטמא פותחין לו.

והנה בענין זה יש להקדים מה שכתב בספה"ק **"נועם אלימלך"** (פרשת בלק) שזה

ואין עָלַי, ותיכף אברהם שב למקומו (לשון הפסוק: וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו), היינו למדרגתו הראשונה, לעבוד את השי"ת בשמחה כמקודם.

הפטיר הגה"ק: והתורה הקדושה היא נצחית, וכן ראוי להיות כל אחד מישראל. וכבר מטו משמיה דהרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א ומשמייהו דשאר צדיקי הדורות, שבוודאי הועילו תפילותיו של אברהם אבינו ע"ה, כי בזכותן ניצל לוט, ועל ידי כן יצאה רות המואביה וממנה משיח בן דוד.

הא לך שכאשר האדם עושה מצוה, הוא פועל בכך את הדברים הנשגבים ביותר, אלא שבשעת מעשה יתכן שלא יראה מה הוא פועל, ולכן עליו לעשות את מה שמוטל עליו לעשות מתוך אמונה שהמלאכים מסייעין בעדו ושהוא נוחל בזה הצלחה גדולה, ושמה יעזור לו הקב"ה ביום מן הימים שיוכל לראות את הצלחתו בעיניו.

בכל אופן, כשהאדם חי באופן זה, דהיינו שבודק בכל עת לראות אם הדבר המוטל לפניו הוא מצוה או עבירה, חיוו נהפכים לחיי אושר ושלוה, שהרי הוא יודע בכל עת מה הוא יכול לעשות בעיניו עצומות, ומאידך ממה עליו לברוח כמפני האש.

די הסיפוק והריבוי והקיצור

ולענין הרוצה להשקיע בשביל רווחים עתידיים, רבינו בעל חובת הלבבות (שם) מתייחס אליו להדיא. ראשית הוא מחלק את ענייני הרשות לשלושה חלקים: "די הסיפוק והריבוי והקיצור".

הרשות מתחלקים לשני 'קטגוריות' אלו, מצוות או עבירות.

והאמת קיימת ועומדת בתוקפה, שאם נתברר לו לאדם שהדבר המוטל לפניו הוא מצוה, מותר לו לעשותו, ואף מחויב הוא בו. ומעתה אין לו לחשוש משום דבר שבעולם, ולא משום שבעלי קורסים מכרו לו השקפותיהם, אלא משום שהצדיק אמר לו שעליו לעשותה, אשר לכן יכול הוא לבטוח שייבראו מלאכים מעשייתו ואלו יסייעו בעדו. ואיש כזה אפילו יראה שהשקעתו כשלה, לא יישבר ברוחו, כי יהיה סמוך ובטוח שבוה דווקא טמונה הצלחתו, שהרי עשה את מה שהיה צריך לעשות.

ואברהם שב למקומו

כך היה מעשה אצל הגה"ק משינאווא, שהתפלל פעם בכל כוחו על יהודי אחד שהיה שרוי במצוקה והשתדל בשבילו הרבה ולא הועיל לו. אמר אז הגה"ק בזה הלשון (נדפס בדברי יחזקאל): התורה הקדושה סיפרה על צדקת אברהם אבינו ע"ה, דהנה הוא המליץ לפני הבורא ית"ש על אנשי סדום להצילם ואמר אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר וגו' חלילה לך מעשות כדבר הזה וגו' ואח"כ אמר אולי ימצאון שם ארבעים ואח"כ אמר אולי ימצאון שם עשרים ואח"כ אמר אולי ימצאון שם עשרה, וכל עבודתו היתה רק להצילם, אך לא פעל כלום בבקשתו אצל השי"ת בשבילם, כדכתיב אח"כ וה' המטיר על סדום וגו', אעפ"כ כשלא פעל כלום לא התעצב אברהם מזה, רק הוא עשה את שלו שהתפלל, וכשלא פעל בתפילתו לא היה זאת עסק שלו, כי ידע שהקב"ה כל דרכיו משפט

מסייעין אותו מן השמים

נבאר יותר על ידי דוגמא: מעשה שהיה זה עתה ביהודי שביקש לנסוע עם משפחתו לנופש בחו"ל כדי לשחרר את נפשו ואת נפשות בני ביתו מכל הלחץ ששרר בביתם במשך כל שנת הקורונה. נפתח לו חלון של כמה ימים שבהם לא היה צריך להגיע לעבודתו, והחליט לנצלו בשביל לנסוע ליומיים ולחזור. אך דא עקא שאין הפרוטה מצויה בכיסו. כעת הספק התעורר בלבו, מצד אחד נראה לו שצעד נכון הוא לעשות בשביל הנפש, ומצד שני יתכן שסתם תקפה אותו תשוקה והוא רק מצטדק לאמור שזהו הדבר הנכון לעשות.

ולפי שלא רצה לרמות את עצמו, הלך להתייעץ עם יועץ ירא שמים. אותו יועץ התחיל לדבר עמו שיעשנו באופן שהסכום יהיה קטן ביותר. אמר לו האיש שאין הדבר אפשרי, כי אי-אפשר להזמין שם דירה לפחות משלושה לילות, וכשמזמינים דירה לשלושה לילות, זה עולה לסכום נכבד. אמר לו היועץ: להזמין דירה במחיר של שלושה לילות אין לך היתר, שהרי אף אתה בעצמך מודה שדי לך בשני לילות. נסה לחפש דירה עבור שני לילות במחיר של שני לילות וה' יהיה בעזרך.

האיש התחיל לחפש ובאופן פלאי מצא דירה לשני לילות, לא זו אף זו אלא נתברר לו שהוא יכול לשלם אותו עם הנקודות שצבר בכרטיס האשראי, וכך יצא לו ששילם 'פרוטות' בשביל הנופש.

הנה סיפור זה הוא דוגמא לדברי רבינו בעל חובת הלבבות. היה לו לאדם זה ספק אם ישלם את ההוצאה אם לאו. מה עשה? שאל יהודי ירא שמים. הירא שמים שמע

ואז הוא מבאר: "די הסיפוק הוא מה שאי אפשר לאדם לעמוד בלעדיו בתקנת גופו והנהגת עניניו, כמו המזון במאכל ובמשתה והמלבוש והמחסה והדבור, מה שהוא צריך אליו בסדר עניניו ופעולותיו וסחורותיו, והשתמשו בכל מיני תנועותיו ושיקח מהם כדי הספוק והנכונה, אשר בהם יכון ענינו, כמו שאמר הכתוב: טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט".

הנה כל אלה הם בוודאי בגדר מצוה, כי האדם צריך לכלכל דבריו במשפט, וכל הצרכים הבסיסיים נכללים בזה.

"והחלק השני שהוא הריבוי, והוא עבר גבול די הספוק אל התוספת, אשר אין צורך בה לאדם, כמו הריבוי מן המאכל והמשתה. וכבר הזהיר ממנו החכם באמרו: אל תהי בסובאי יין בזוללי בשר למו. וכן שיפליג להתקשט במלבושים ומרחיב במשכנים ללא דוחק ומותרים הדברים".

הנה כל אלה הם בגדר עבירה, כי הם מביאים את האדם לידי עבירה כמו שרבינו המחבר מביא שם מן הפסוקים, עיי"ש.

"והחלק השלישי מן המותר, הוא הקיצור, והוא שלא יגיע האדם אל גדר די הסיפוק במאכל ובמשתה ובמלבוש ובדיבור ובשינה ובעסק בצרכי המזון והדומה לזה".

מבאר המחבר, שבענין חלק זה השלישי, הדבר תלוי, אם הוא עושה זאת לשם שמים, בשביל להזדכך ולהתקרב אל בוראו, מצוה הוא, אך אם הוא עושה זאת על חשבון אשתו ובניו מחמת קמצנותו, וכשבניו מבקשים ממנו כמה שקלים בשביל טיול בכיתה, הוא עונה שאין לו, ולא אכפת לו מהבזיונות שיהיו להם, הרי היא בגדר עבירה.

הנה ירוע לי על משפחה אחת שבעבר פסח החליטה שעליה לעבור לדירה יותר מרווחת והקב"ה עזר לה באופן פלאי ביותר. ומה היה מעשה? בני המשפחה היו גרים עד כה בדירה קטנה מאוד וטוב להם. מקיימים היו בעצמם מאמר התנא איזהו עשיר השמח בחלקו. אולם בהגיע ערב פסח, כשהמצב בבית אינו כשאר ימות השנה כנודע, נכשלו בכעס חמור ביותר שתוצאותיה היו נוראות ואיומות, ואז הגיעו למסקנא שאין הדבר פשוט כל-כך שעליהם להשאר לגור בדירה קטנה זו.

הלך אבי המשפחה להתייעץ עם יהודי ירא ושלם, הוא הדריך אותם איך לעשות את הדברים בצורה הנכונה על-פי רצון ה', וסייעתא דשמיא נפלאה היתה להם על כל צעד ושעל, עד שמצאו את מבוקשם וזכו לחוג את חג המצות בהרחבה ובשמחה.

אין לך רשות ליתן לעצמך דרור

אכן את זאת צריך להדגיש, שגם לאחר שנודע לאדם שהדבר המוטל לפניו הוא מצוה, אינו רשאי ליתן לעצמו דרור, אלא עליו לשקול היטב כל צעד שהוא עושה ובמקום הצורך להתייעץ עם הצדיק, כדי לדעת על כל צעד ושעל מה הוא הדבר הנכון לעשות.

הנה ישנם האומרים: היות שמקובל שכאשר מחתנים את הילדים, נפתח צנור של שפע, אם כן אוכל לחתן כדרך בעלי בתים חשובים ואולי לעשות אפילו דברים פזיזים, כי מי אומר מהו גדלו של אותו חלון שנפתח. ולמען האמת טעות היא, כי הצנור נפתח רק

והבין שיש מקום לשלם הוצאה זו, ויחד עם כן הבין שאין זקוקים ליותר משני לילות. טען בעל המעשה שאין בשבילו דירה לשני לילות בלבד. אז אמר לו הירא שמים: אם במצוה עסקינן, עשה אתה את שלך והקב"ה יסייע בעדך, כי אם האדם הולך בדרך הנכונה, נברא מלאך, ומשנברא מלאך, אפשר לקבל נופש אפילו בחינם.

אין לי אינו ראיה

כך הוא בכל דבר וענין. ולמשל, האדם עומד אחרי נישואי שלושה מילדיו, והנה יום אחד קמה נוות ביתו וטענתה בפיה שמוכרחים להרחיב את הדירה הקטנה שבקושי הספיק עד כה להכיל את הילדים שטרם נישאו, כדי שיהיה באפשרי לארח את הילדים הנשואים, המה וילדיהם. והוא עונה לעומתה: לא די לי שעלי לשאת את הוצאות הנישואין, שאצטרך עכשיו ליטול על עצמי גם הוצאות הבנייה! ? הרי אין לי, ואם אין לי סימן, שאינו הדבר הנכון עבורי...

ובכן, המשפט האחרון שהוציא מפיו אינו מדויק, כי אם בכיתו טוענים שאי-אפשר לסבול יותר בגלל הדוחק, אפשר שמדובר בצרכי הנפש, ואיך יוכל לומר בוודאות שאין הדבר הנכון לעשותו, הלא אפשר שהוא דווקא הדבר הנכון. לכן צריך לבחון את המצב היטב, ולא הרי זה כהרי זה. והקב"ה יהיה בעזרו.

אבל שוב צריך להבהיר שצריך להיות ברי לו במאה אחוז שהוא עומד בפני מצוה ועשיית רצון ה', ולא שהוא נכנס לאיסור של לווה ואינו יודע מהיכן יפרע³.

³ ראה פרטי ההלכות בזה בחור"מ סימן צז, ד ובאחרונים.

מעשה מצוה, ומשום שבעשיית מעשה מצוה נברא מלאך טוב המסייע בידי האדם. אבל בעשיית מעשה עבירה, הלא אז נברא מלאך רע, ואותו מלאך רע רק יעמוד כמפריע.

הנה בדוגמא זו של קניית הדירה, כל שיברר האדם היטב אם זו צורך נפשו ונפשות בני ביתו, ויבוא לעשותה מתוך ביטול אמיתי לרצונו יתברך, אזי עצם הביטול יברא את המלאך הטוב, ואז יראה פלאות, איך הוא מחפש במקום אחד והקב"ה מביא לו ממקום אחר.

עשה רצונו כרצונך

כעין זה אפשר שהקב"ה ימציא לו דירה במקום שהמחירים נמוכים יותר, ואז יוכל לקנות דירה יותר גדולה במחיר דירתו הישנה ולא ייכנס לחובות בעבור כך.

הוא עומד וצווח: "אינני רוצה לקנות שם איפה שהדירות בזול..." ובכך, צריך לבדוק את טענתו. מדוע אינך רוצה? הלא תוכל לחיות שם חיים טובים וארוכים בלי דאגות של חובות מיותרים! אכן יתכן שיתברר שטענתו היא בגדר של מצוה ויתכן שיתברר שהיא בגדר של עבירה.

יניח על השולחן את כל שיקוליו וסברותיו, אשר בדרך כלל מעוררבים הם, יש מהם שהם בגדר של מצוה ויש מהם שהם בגדר של עבירה, ואז ילך לשאול בעצת האיש הירא והחכם, ואם יגיע אתו למסקנא שהוא בגדר מצוה, יוכל להתחיל במצווה, כי בטוח יהיה שייברא בשבילו מלאך טוב שיעמוד על קדקדו ויאמר לו גְּדֹל!

החלומות שוא ידברו

אך אלמלא יעשה האדם כל זה, אסור

בשביל עשיית הדברים הנכונים, ולא בשביל עשיית הדברים שבעצם אינם נכונים.

אם למשל החליט האדם שבחתונת בתו מוכרח שיהיה על כל שולחן זר פרחים אמיתיים, יעלה מה שיעלה, כדי שיחשבו שהוא בעל ממון. יידע אדם זה שאם אמנם לגבי ההוצאות של הדברים הבסיסיים של החתונה יעזור לו הקב"ה לכסותם, שהרי הן היו בגדר מצוה, וכמו כן יעזור לו לגבי כמה דברים שהוסיף בשביל נוות ביתו כדי שיהיה לה נפש מיושבת, כי אף אלו בגדר מצוה היו. אבל לגבי כל מה שהוסיף מעבר לכך בשביל להתגדל ולהתפאר בעיני הבריות, הקב"ה לא יעזור לו לכסותם, כי הם בגדר הריבוי ונחשבים כעבירה, לא כמצוה.

אותו אדם נחשב כעשה מצוה מצד אחד ועבירה מצד אחר, ובעוד המצוה בראה מלאך טוב, העבירה בראה מלאך רע אשר מוריד את האדם לכאר שחת. אין אלו סברות שיוצאות מבית מדרש של הפועלים כדי להוזיל את החתונות בשביל החסכון הכספי של בני הקהילות, אלא סברא אמיתית היא היוצאת מבית מדרשו של רבינו בעל חובת הלבבות.

פֶּלֶם מַעֲגַל רַגְלִיךָ

שואלים את האיש: איך אתה מרשה לעצמך לבזבז את כספך על פרחים מיותרים? והוא עונה: וכי סבורים אתם שלהקב"ה חסר כסף?! יש לו מספיק כסף והוא ישלם גם בשביל הפרחים שלי, הבינותם?!

גילו לנו רבותינו ז"ל שטענה זו בטעות יסודה, כי אם אמנם צריך לבטוח בהקב"ה שסייע בעדו, היינו רק כשעושים

הוא גם צוה אותך לעשות דברים פזיזים? ! מי אמר לך שהקב"ה צוה אותך לעשות דברים שיש בהם סיכונים גבוהים? הלא כל דבר כזה יוכל להביאך לידי הפסד ולהפריע לך מעבודת ה' שלך!

ואמנם כשהאדם נוקט בצעדים מדודים ושקולים, וכפי שכתב רבינו המחבר – יכלכל דבריו במשפט. והיינו שילך לאט לאט ויראה שאין במעשיו סיכון גדול מדי, ואז ישאל בדבר החכם והירא כאמור, שהרי כל מקרה הוא לגופו, ואף פעם אי-אפשר לדעת אם הוא מצוה או עבירה לפני שמניחים על השולחן את כל הפרטים והשיקולים.

ואת אשמו ישיב בראשו

לסיום יש להעתיק מה שאמר הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע⁴⁴ (אך פרי תבואה פרשת וישלח) בשם בעל "אהל דוד", וזה לשון קדשו: ובזה שמעתי מהרב הצדיק הגאון מו"ה דוד דייטש זללה"ה⁴⁴ שאמר על הפסוק ואת אשמו ישיב בראשו, דהיינו אם עושה תשובה, אז גורם על ידי התשובה שהמלאך הרע יתהפך לטוב, וזהו ישיב בראשו. ע"כ.

וכשמצרפים דבריו אלו לדברי המהרש"א אנו מקבלים חיזוק נפלא, שהרי לא לעולם חוסן ויקרה לפעמים אצל כל אחד שיכשל ויפעל בשביל ריבוי ממון באופן שאינו נחשב למצוה. לימדנו הצדיק, לבל

יהיה לו לקפוץ למים, כי אם יקפוץ יוכל לאבד הן את העולם הזה שלו והן את העולם הבא שלו. ואל יתפתה מאלו שמייעצים לו לקפוץ, שהרי אפשר שהוא בגדר של ריבוי, ואם כן אסור לו לעשותו.

ראו נא כמה בני אדם יש מקרב אנ"ש שהיה להם עסק מבוסס ופרנסתם היתה מצויה, אך החליטו ביום מן הימים שעליהם להיות עשירי תבל והשקיעו בשביל כך ממון רב, ואם בתחילה היה נראה לכל שהנה הם כובשים את הדגל, הרי שתוך תקופה קצרה, התברר שכל השקעתם ירדה לטמיון ונהפכו באחת לבעלי חובות גדולים אשר חייהם אינם חיים. יש כאלה בלי סוף.

אומר לנו רבינו בעל חובת הלבבות: מה חשבת? כל עוד פעלת למצוא כדי הסיפוק, מה טוב ומה נעים, אבל עכשיו שהחלטת לפעול למען הריבוי, הלא בראת עם זה מלאך משחית, ועל מי תלין?

ואל יצטדק האדם לאמור שהוא רוצה להרבות את הונו כדי שיוכל לחלק לצרכי צדקה, כי רבינו המחבר הכיר גם כן בסברא זו, ואעפ"כ הודיע לנו שאין הדבר פשוט, ומשום שיתכן שריבוי הממון יביא את האדם לידי עבירה, או לידי מדות מושחתות כגון גאווה והתנשאות.

על כן צריך האדם להתייעץ עם חכמים ויראי שמים כדי שיוכלו להנחותו בדרכו ועיניו לא יסנוורוהו. וכי מפני שהקב"ה צוה אותך לפרנס את משפחתך,

⁴⁴ תלמיד מובהק של ה'נודע ביהודה' זצ"ל. צדיקי דורו אמרו עליו גדולות, הישמח משה' אמר בשבועות שנת תקצ"ב שאילו היה נועד עמו ועם ה'בני יששכר' זי"ע היו פועלים הישועה השלימה. הישמח משה' התחיל לעשות פעולות לנסוע ל'נאוואמעסטא' ולא איסתייעא מילתא עד שנצחו אראלים את המצוקים וה'אהל דוד' נלכ"ע ביום כ"ב סיון תקצ"ב.

ליזהר בעצתם של יועצים למיניהם

יש יועצים שונים שמשתמשים עם מאמר חז"ל הנ"ל באופן מעוות עד להשחית, וכה יאמרו לשומעי לקחם: "בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, שונן לעצמך בוקר וערב שאתה רוצה להיות גביר אדיר, ותראה שכך יהיה..."

הצדק אמנם אתם. בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, אך המלאכים שייבראו מהעבירות שיעשו בעקבותם, לא אל ההצלחה המובטחת יוליכו אותם, אלא יוליכו אותם אל התהום העמוק עד שימצאו את עצמם ערומים כיום הוולדם!

כל מי שהתנהג היום בדרך זה, יעשה נא טובה לעצמו, ויתחיל לשנן לעצמו: רצוני לעשות אך ורק את הדבר הנכון על-פי התורה, ואז יתהפכו כל המלאכים הרעים לטובים, ויראה שיהיה לו כל מה שנחוץ לו בזה ובכא.

נחשוב שאם האדם נכשל פעם אחת, ירדפנו המלאך מעתה למשך כל ימי חייו ויותר לא יחזור לעלות על דרך המלך, אלא נבין שכל זה הוא כל עוד אין האדם עושה תשובה, ומשום שהמלאך שנברא מהעבירה שעשה עדיין עומד כנגדו לשטנו, אבל כיון שיחזור בתשובה, והיינו שיהיה כן ואמיתי עם עצמו לראות מה עולל למו, ויאמר בשכרון לב: "למה עשיתי זאת לעצמי? ראה נא מה נעשה כשעושים מעשים פזיזיים..." ויקבל על עצמו שמעתה ואילך יחשוב כל פעם עובר לעשייתו אם הוא נכון על-פי רצון ה' אם לאו, אזי יתהפך אותו מלאך רע למלאך טוב, ולא די שלא יעמוד כנגדו לשטנו כבעבר, עוד זאת יסייע בעדו להצליח בנכסיו ובמעשה ידיו.

אינך רואה איך תיחלץ מן הבור? בטח בה' שיעזור לך, כי הקב"ה עוזר לכל מי שבא לעשות רצונו, ואפילו רק עורר האדם רצונו לעשות מעשה טוב, כבר מתקיים בו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו.

יום רביעי פרשת תזריע מצורע – ב' אייר ה'תשפ"א

האיסור להתכבד בקלונם של אחרים – חלק ב'⁵

הנוך לנער על-פי דרכו

סיפר הגאון רבי ישראל יצחק מנדלזון שליט"א⁶: בילדותי יצא לי פעם לעשות מעשה ילדות, היה זה כאשר נכנסתי למכונת של אבי והסעתי אותה. אבי ראה את מה שעשיתי ולא הגיב מאומה. לאחר זמן הגיע אבי לבחון את התלמידים בכיתתנו, והיה שם ילד אחד שענה מבלי דעת. אני שחקתי קלות על משבתו של הילד. אבי שם לב לכך וסטר לי על לחיי. אחר כך אמר לי: על דבר כזה אי-אפשר לעבור לסדר היום, ובעוד כשנהגת ברכבי שתקתי, כי ידעתי שאחזה אותך רוח ילדות ובוודאי תחלוף כלעומת שבאה, דבר כזה אם לא יעקרו אותו מהשורש, הוא ישחית את הנפש...

כמה אמת מונח בזה, אך יותר מזה, זה מראה לנו איך השקפתנו מעוותת. בדרך כלל אנו יוצאים מכלינינו ונוקטים בעונשים מפליגים כאשר הילד עושה איזה מעשה של שובבות, כגון כשהוא שובר משהו.

יש שהילד נמצא בין כל ילדי הכיתה ולפתע זורק איזו מילה כלפי המלמד וכל הילדים פורצים בצחוק. אז המלמד

מתקומם: "אווהו! על חוצפה? על חוצפה אי-אפשר לעבור בשתיקה! קח את חפציך וסור לביתך!".

הלא בדרך כלל מדובר במעשה שובבות ותו לא, ויתכן שהיה ראוי למלמד לאחוזו אז בפלך השתיקה⁷, אך המלמד להוט להענישו בכל חומר הדין משום שנפגע בעמקי נשמתו.

"מה?! הילד לקח דבר השייך לי ושיחק בו?! צריך להענישו בעונש חמור ביותר, שילמד כמה חמור הוא להשתמש בדבר שאינו שלך!".

הלא סביר להניח שמעשיו נבעו מפזיזות בלבד, קח זאת בחשבון כשאתה בא להענישו.

אכן צריך לעשות כשביל זה עבודה רבה והתבוננות פנימית, כדי שלא לערב את הפגיעות האישיות בחינוך הבנים והתלמידים...

גם כי יוקין לא יסור ממנה

ולעומת כן, כשהילד מתכבד בקלון חבריו, לא זו בלבד שתכונה זו המשחיתה כל חלקה טובה לא תסתלק עם הזמן, היא

⁵ חלק א' הופיע שבוע שעברה, פרשת תזריע מצורע ה'תשפ"א - שנה ג' חוברת כ"ט.

⁶ יו"ר 'קרן השביעית'. אב"ד 'קוממיות ירושלים'. בנו של הגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל אב"ד קוממיות.

⁷ אם כי החוצפה חמורה מאוד, צריך לדון כל מקרה לגופו אם לא היה מעשה שובבות גרידא ובדרכי הפעולה הראויים.

שלאחרונה כבר מטפלים בזה, עוד יש פגיעה חמורה בלב המצטיינים שהם יכולים להתרגל למדה מושחתת זו להחכבד בקלון אחרים. ולכן צריך להשקיע רבות כדי לשרש אחרי מדה זו.

תורה התומה ניתנה

עלינו להפנים שלא יתכן להעלות את רמת הלימודים בתלמוד תורה תוך כדי העלמת עין משאר חלקי התורה, לא יתכן שבגלל הרצון לעורר את החשק בלבבות הילדים לחזור על לימודם, נלמד אותם על הדרך מדות רעות. הן כלל הוא בידינו שביהדות אין המטרה מקדשת בשום פנים ואופן את האמצעים. אסור לעשות דברים עקומים כדי להגיע למטרה שאנו מרגישים שמאוד נחוץ להגיע אליה. אי אפשר לסטות מדרך התורה, כי גבולות שמה התורה לדרכיה, וכל העובר אותם יוצא חוץ לגדר.

הן כך מסופר על מרן רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שפעם באו להודיע לו כשגמר תפילת הלחש, שתורם גדול לשיבה עומד בחוץ, ורוצה לדבר עמו, ואם לא יבוא עכשיו, ילך לו וייגרם הפסד גדול לשיבה. אמר הגאון שאינו יכול ללכת כי יש כאן אחד שעדיין לא סיים את תפילתו, ואסור לעבור בד' אמות של המתפלל. ניסו להסביר לו את נחיצות הדבר. אך הגאון בשלו, אני רוצה לעבור ואיני יכול. מה לעשות? יש כאן קיר. הנה כי כן, כשהתורה אוסרת, אין מה לעשות כנגדה.

חינוך בונה כנגד חינוך סותר

הכאב הגדול ביותר הוא, שמחנכים את הילדים להתכבד בקלון חבריהם. לא זו

תמשיך לגדול מיום ליום, כי ככל שהאדם הולך וגדל בשנים, הוא מוסיף לפתח את היצר לכבוד ולכל המסתעף אליו. וסיבת הדבר, כי הכבוד הוא שורש מהותו של אדם, שהרי שם הנשמה הוא כבוד, כמו שכתוב (תהילים ל, יג) "למען יזמרך כבוד ולא ידום" – למען יזמרך נשמתי שנקראת כבוד (מצודות שם).

האדם מלא וגדוש בכבוד והערכה, אך כיון שהשקפתו מעוותת, יצרו מפתח אותו לקבל אותם מהמקומות המאוסים ביותר. ולכן כל עוד לא יישר האדם את השקפתו, תלך שאיבתו ותתחזק מיום ליום לקחת את הכבוד והערכה מאותם מקומות מאוסים. רבה של קוממיות, כה מיושב היה בדעתו, ולכן הבין בשעת מעשה שעל זה צריך לחנך, כי את זאת צריך לעקור. והדבר נוגע גם לדידן, שנדע לשים ענין זה בראש סדר העדיפויות.

כנגד הרוח הנושבת בחוצות

כל-כך נחוץ לפרסם עובדא זו, כי לדאבוננו נושבת רוח הפוכה בעולם תלמודי התורה והשיבות. כי עולם כמנהגו נוהג וילדים טהורים וקדושים ככל שיהיו עדין צריכים כל מיני תמריצים כדי לגדלם להתמדה ותלמוד תורה. ובכן, בנוהג שבעולם שאחת לתקופה עושים מסיבה גדולה בפומבי ומחלקים פרסים לילדים המצטיינים בידיעה ובהבנה בחומר הנלמד. תוך הדברים מעלים על נס השקעת הילדים בתיאורים מרהיבים, והתוצאה מקווים מאוד שידחף וימריץ את הילדים להשקיע כל השנה. אלא שעל הדרך חוץ מהפגיעה שהילדים חלושי הכשרונות נפגעים מזה,

בענין זה. וזה יצא ראשונה: מרן רבי עקיבא איגר זצ"ל בבחורותו, כשהגיע לפרק האיש מקדש, באו אליו שנים לתהות על קנקנו בנוגע לשידוך. אך הגאון עשה את עצמו כשותק ואינו יכול לענות. קרא לו אביו בחצר ושאל: "מה זאת? הלא באו לבחון אותך כדי לקחת אותך לחתן!". השיב הגאון לאביו: "לא יכולתי לענות להם על שאלתם, כי אילו הייתי משיב להם, היה מתברר בהכרח שאחד מהם עם הארץ, שהרי מקושייתו מוכח שלא הבין את הפשט הפשוט בסוגיא, ואילו השני הוא כמשתמט מדין מפורש, ולא רציתי להתכבד בקלונם, לכן לא עניתי כלום".

אמר על כך הסבא: האדם שהוא בלתי מלומד לעמוד בסיון, מיד שרואה כי באו אליו לדעת ממעלתו, מיד קופץ בו הרצון 'להתרצות ולהתייפות' וללחום בכל סברא ודעת שיאמר, להצדיקו ולאמת בכל אופן שיוכל גם במקום שמרגיש כי האמת עם חבריו, ולא יוכל להודות על האמת אלא יתווכח ויתחרה עמו עד שיצדיק את שלו, וכל שכן כעת שהוא מרגיש כי אתו הצדק לגמרי, כי אז יטיל כל עזותו על חבריו, לבטלו ולעקור דבריו מן השורש. ואצל הגאון אנו רואים שגם כאשר הרגיש שכל האמת אתו, בכל זאת עשה עצמו לבלתי יודע כדי שלא להתכבד בקלונם.

סיפור נוסף הוא מביא שם מאותו גאון: לאחר שהשתדך הגאון, בא להתארח אצל מחותנו, וראה שרבים ממתנינים לו שם כדי לזכות לדבר עמו בלימוד ולהתרגש מגאונותו. מיד שינה הגאון את עורו, ועם כל מי שדיבר, עשה את עצמו כאינו יודע ספר וכאילו אינו מבין שום סברא. מחותנו נבהל,

בלבד שאין עוקרים דבר זה מלבם, עוד מוסיפים להשרישו בהם. אכן אלו שיקלטו את הנקודה וישקיעו בזה מעט מחשבה, יראו שיפור עצום בענין, הן בביתם והן בבתי החינוך בו הם נוטלים חלק.

את חטאי אני מזכיר היום, בהיותי ילד בתלמוד תורה, הצטרף אלינו באחד הימים תלמיד חדש שהגיע מחוץ לגבולות המדינה והתקשה מאוד בהבנת השפה, ובזמן שכולם העתיקו מהלוח דרשה שלימה, הוא הצליח לכתוב מילה אחת. המלמד שלי שם לבו שאני מצחק עם חברי עליו, קרא אותי החוצה, ומה שעשה ממני שם...

הוא לא עשה זאת ברבים. לו היה עושה זאת ברבים, הייתי מתבזה נגד כל חבריי ולא הייתי קולט כלל את הענין. אך כיון שעשה זאת בצנעה, זה נשאר אצלי חרוט בזכרוני עד היום, ואני מכיר לו תודה על כך. הוא הטיף בי ללא רחם: אינך מתבייש להתכבד בקלון חברך?! הסבור אתה שהקב"ה צריך את עבודתך?! איזה מין דבר זה לצחוק על ילד מתקשה...

סוף דבר, אפשר להועיל כל-כך, אך בראש ובראשונה צריך להתרגל לחנך את הילד לבנות את נפשו בצורה בריאה ולא בהשוואה לאחרים, כי אז חוץ ממה שיתנו לו בזה חלק לעולם הבא, עוד יסייעו לו שלא תהיה לו נפש מושחתת.

כשרבי עקיבא איגר אחז בפלך השתיקה

בספר "מדרגת האדם" להסבא מנאוהארדאק זצ"ל (בחשבון הצדק פ"ו) הוא מדבר בענין האיסור להתכבד בקלון אחרים, ושם מביא כמה סיפורים מאלפים

זצ"ל, והיו התלמידים הולכים משם לכאן ומכאן לשם, כדי לשמוע את הפלפולים של שני ראשי הישיבה ולראות כוחו של מי חזק יותר באמירת חילוקים. פעם אחת כשהגר"י סלנטר אמר איזו לומדות, שאל אותו תלמיד אחד מתלמידי הגר"מ מעלצער איזו קושיא. היו לו להגר"י סלנטר חמשה תירוצים הגונים ליישב לו את קושייתו באופן שכל אחד מהם יהיה תירוץ מספיק ויניח את דעתו. אך כיון שידע בעצמו שהשאלה היא שאלה טובה והתירוצים הם רק תירוצים, לא ענה לו כלום, אלא עשה תנועה בידיו, ואמר: ישראל, ישראל, הלא אתה לומד מוסר, הנח לו! וירד מיד מהבימה כאילו אין לו מה להשיב...

אמר על כך הסבא: מבהיל מאוד הנסיון הזה! הרי כל אמירת הפלפול שלו, היתה כדי שיוכל להשפיע מוסר על התלמידים, ואם כן היה יכול לעשות חשבון במוחו שכדאי לו לתרץ את קושייתו כדי להראות את כוחו לתלמידים, וכך תתחזק השפעתו על לימוד המוסר. בכל זאת לא הטא אותו שום חשבון להצדיק את פלפולו במקום שהיתה השאלה טובה.

ומפטיר שם: כמה נפלאה גבורתו, כמה נפלאה בקשתו אחר האמת. ואמנם מובן מאליו שמזה היה קידוש ה' גדול והשפיע על לימוד המוסר, יותר מכפי שהיה משפיע לו היה מתנהג אחרת. ולמדנו מזה שההולך בדרך התורה אינו יוצא מפסיד, אלא להיפך, הוא משיג את המטרה בדרך הרצויה.

עכ"פ כך התנהגו כל הגדולים והצדיקים, למרות שהיו להם חשבונות להרבות כבוד שמים, עם כל זה לא עשו דבר

וגילה לו דעתו ברמז שכדאי לו שישוב לביתו ויפסיק לעשות לו בזיונות.

אולם הגאון אמר למחותנו שרצונו להתמהמה עוד שבוע ואחר כך נראה מה לעשות. ומה התברר? באותה עיר היה עוד חתן אחד, שהרעיש את כל העיר בגדלותו, והיה צריך להסתלק מן העיר כעבור שבוע. ידע הגאון בעצמו, שאם יגלה את כוחו בתורה, יוכל להעפיל על כוחו של אותו חתן ויפסיקו לדבר על גדלותו. לכן חיכה עד שיסע משם, ורק אז שב לדבר כפי יכולתו, ושמח עמו מחותנו בראותו שזכה לא רק לגאון בתורה, אלא גם לגאון במדות.

הנה כי כן, מעשים לרוב יש בבחור מצוין שעלה ונתעלה עד שכולם רצו להיות בקרבתו, וכשעלה משיבה קטנה לישיבה גדולה, הזדמן שם עליו יותר גדול ממנו, וכך איבד את כל מעמדו, עד שנשבר מחמת כן ברוחו וירד ממעלתו. אכן פעמים הרבה זה נעשה שלא מרצון, אך הגאון רבי עקיבא איגר ידע להזהר במצב כזה שלא להעפיל בכוחו על כוחם של אחרים כדי שלא להתכבד בקלונם.

שמע בני מוסר אביך – מעשה בהגר"י סלנטר

מעשה נוסף הוא מביא שם מהגה"צ רבי ישראל סלנטר זצ"ל מייסד תנועת המוסר: כשבא לוויילנא להפיץ את רוח המוסר, הקים שם ישיבה והראה כוחו בפלפול ואמירת חילוקים, הכל כדי שיוכל להשפיע על הלומדים דשם את רוח המוסר ולסייע להם להתקרב לבוראם.

באותו זמן עמדה שם עוד ישיבה בראשותו של הגאון רבי מרדכי מעלצער

בענין זה מרוח הרחוב, ואם לא נעקור אותו, זה יוסיף ויחלחל בנו וישחית את נפשינו עד היסוד.

אנו מדברים עכשיו על המדרגה החמורה ביותר של התכבדות בקלון אחרים. הרי אנו רואים לנגד עינינו איך נהפך היום להיתר ממש לחקות צורת דיבורם של אחרים, והרי זה התכבדות בקלון אחרים פשוטו כמשמעו. וכל אותם חקיינים מצטדקים לאמור שבעל המעשה עצמו צוחק יחד עם כולם, סימן שלא אכפת לו, ואינם יודעים שהוא מוכרח לצחוק יחד עם כולם, כי אם יבכה יוסיפו לצחוק עליו על בכייתו.

כל זה מתקיים לדאבונו בתוך המחנה פנימה, ואם נפנה מבטינו לרגע אחד לעבר העולם החופשי או הפוליטי (שמשום מה הרבה אנשים שעוסקים בזה החליטו שמחמת מעמדם אינם מחויבים בשמירת חלק נכבד ממצוות התורה), הלא שם הוא קשה פי שבעים ושבעה. שם כל אחד מכריז על כל הר וגבעה, אני מועיל יותר כי פלוני אינו עושה כלום, אני חכם יותר, כי פלוני הוא טיפש.

וכששומעים את דיבוריהם, מדרך הטבע זה משפיע על נפשותינו, ולכן אם לא נתאזר בעוז לעקור תכונה זו מלבנו, אף נפשותינו יתקלקלו ח"ו. ואין זה דבר של מה בכך, שהרי נפש שפועלת באופן כזה אינה יכולה להגיע לשברון לב אמיתי ואף לא לקרבת אלוקים, וחבל על דאבדין.

כדת מזה לעשות

כעת נבוא להתייחס לשאלה שנשאלנו מפי רבים: הן בשיעור הקודם ראינו

שיש בו משום התכבדות בקלונם של אחרים, כי ידעו ששום דבר אינו מצדיק זאת.

שידוד מערכות החינוך

וזהו מוסר השכל לנו לחנך את עצמנו ואת בנינו ותלמידנו, שלא להתכבד בשום אופן בקלונם של אחרים, והגם שנראה לנו שמחמת כן יתמעטו הנבחנים על פרקי משניות בע"פ, ראשית כל, אפשר להמריץ את התלמידים להבחן על פרקי משניות באופנים אחרים, שנית, הגם שיצויר שאין אופנים אחרים ובאמת יתמעטו הנבחנים מחמת כן, כדאי הוא הדבר, כי מי זקוק לפרקי משניות אם הוא בא ביחד עם התכבדות בקלון אחרים...

הבה נדבר באופן מעשי: הרי אותו ילד קטן שאתה מלמדו כעת להתכבד בקלון חבירו, אתה גם גורם לו בכך שבבוא העת יעמוד שלום ביתו על כרעי התרנגולת, שהרי מי שיש לו נפש מושחתת כזו, טבעו להשפיל אחרים ולדרוך על כל העומד לו בדרכו בשעה שהוא מציב לעצמו יעד ללמוד כך וכך.

וכאמור, הקב"ה אינו מחבב כלל כל אותם מבחנים על מסכתות שלימות בע"פ כשהם באים יחד עם התכבדות בקלונם של אחרים. ולהיפך, כמה הוא מחבב מסירות נפש אחת קטנה של בחור צעיר, כמה הוא מחבב ויתור אחד קטן שלא להתכבד בקלון אחרים...

נעשה להם בהיתר

כל-כך נחוץ לעקור מנפשנו ומנפשות ילדינו את התכונה להתכבד בקלון אחרים, כי אין אנו מרגישים עד כמה אנו מושפעים

נמצאת אומר שיש מקום להתנהג כפי שטענו השואלים, ואין להבהל מזה.

הנה אחד הציג את השאלה כך: בעל אירוע הזמין בעל דרשן מופלג תמורת תשלום הגון. הדרשן הגיע והתיישב על מקומו, והנה תוך כדי המתנתו, נעמד אחד מהקוראים ומסר דרשה שאין לה לא טעם ולא ריח. ובכן, מה יעשה עכשיו הדרשן? שיוותר על הדרשה לגמרי? הרי יאנה בזה את בעל האירוע, שהרי בנה על דרשן זה שינעים את הקוראים. שיתן דרשה כזו שתידמה לדרשתו של הראשון ותגרום לכולם לפטפט מהחל ועד כלה? הלא ימעול בתפקידו! מה יעשה?

נאמר שוב ביחס לשאלה זו: גדולי ישראל ידעו לשקול היטב את צעדיהם, וכשהיו נקלעים למצב כזה, ידעו למצוא את הדרך להתחמק, כגון לומר שאינם יכולים לדבר, לקום וללכת. ללמדנו, שאין מהלך זה מופרך מיסודו.

אולם יחד עם כן עלינו בוודאי למצוא מדרגת ביניים שנוכל להיאחז בה, כי אי-אפשר ליתן הוראה לרבים להתנהג כמנהג הצדיקים ולומר שמי שאינו מתנהג כך, הוא בגדר המתכבד בקלון חבירו.

והאמת שיש לנו ראייה מפורשת לכך שיש מדרגת ביניים בענין זה, מדרגה שראוי להיאחז בה בטרם מוסיפים לעלות עוד למדרגת הצדיקים, והיא במסכת מגילה (כח, א) "שאלו תלמידיו את ר' נחוניא במה הארכת ימים? אמר להם מימי לא נתכבדתי בקלון חבירי", כי מזה נראה שתמיד אפשר להוסיף ולהדר בענין זה, וכיון שהוא הידר יותר מן הרגיל, לכך זכה לאריכות ימים.

שהרמב"ם החמיר מאוד בענין איסור זה, וכה כתב: "המתכבד בקלון חבירו, אומר בלבו שאינו חטא לפי שאין חבירו עומד שם, ולא הגיע לו בושתי, ולא ביישו אלא ערך מעשיו הטובים וחכמתו למול מעשה חבירו או חכמתו, כדי שיראה מכללו שהוא מכובד וחבירו בזוי".

והבאנו שם כמה דוגמאות מצויות, ולמשל מי שמשמש כמגיד שיעור באחת משתי מקבילות, והוא מוצלח בהרבה מהשני, וכל פעם שהוא מוסר שיעור או דרשה, כולם מפליאים אותו ומשווים אותו מול השני, והיות שהוא בשר ודם, כשואמרים לו מילה טובה, הוא מרגיש זאת. ומעתה תישאל השאלה: מה יעשה אותו מגיד שיעור שלא תישחת נפשו? וכי מצווה הוא בכגון דא לעזוב את מלאכתו?! וכן תישאל שאלה זו לגבי הדוגמאות האחרות, וכגון באותו שליח ציבור שעולה במעלותיו על השליח ציבור הוותיק, וכי מפני כן לא נוכל לעולם להעמיד בעלי תפילה חדשים?! וכי יתכן שמפני כן יצטרך הבעל תפילה לקלקל את נגינתו כפי שעשה הגר"ח ברים בדרשתו כדי שלא להתכבד בקלון חבירו?!

גדולי ישראל התרחקו עד הקצה

האחרון

ובכן, כדי להשיב על השאלה נאמר ברורות: גדולי ישראל בעלי ההשקפה הנכונה אכן נהגו כך. הם הרחיקו לכת בזה עד הקצה האחרון. הם ויתרו על התפילה לפני העמוד, הם ויתרו על נשיאת דרשות ברבים, והכל כדי שלא להגיע לחשש קל שבקלים של התכבדות בקלון אחרים.

שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא

חסרונם

אכן בדברי הרמב"ם עצמו בהלכות דעות נוכל למצוא תשובה לכך. נחזור שוב על לשונו: "מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו, שנאמר ואהבת לרעך כמוך. לפיכך צריך לספר בשבח, ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו, והמתכבד בקלון חברו, אין לו חלק לעולם הבא".

הנה הרמב"ם נותן לנו בזה עצה נפלאה, וכך הוא אומר: כשהאדם מחפש בחסרונותיו של חברו ואין אומר לו אף פעם מילה טובה, לא יימלט שלא יתכבד בקלונו. מה שאין כן אם יחפש במעלותיו של חברו ויסית דעתו מחסרונותיו, כי אז יינצל מלהתכבד בקלונו.

יש בידי האדם כח להטות את מחשבתו שלא לראות חסרונותיהם של חבריו, כי אם מעלתם, וזאת על-ידי תפילה ובקשה מאת ה' שיעזרנו בזה, וכפי שיסד הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א בתפילתו: "אדרבא תן בלבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם".

עצת הרמב"ם היא שידבר האדם במעלותיו של חברו, לאו דוקא ברבים (כי אז יתכן שמתוך שבחו יבואו אחרים לידי גנות), אלא בינו לבין עצמו, לחפש את מעלותיהם ולדבר בהן. וכבר קבע ה"קדושת לוי" שיש מצוה לספר בשבחן של ישראל מי כעמך ישראל, והביא כן מתנא דבי אליהו.

כשהאדם יתבונן במעלותיהם של חבריו בבחינת עשה טוב, זה ישפיע עליו שגם כשיבוא למצב שיתעורר בו הרצון להתכבד בקלון חברו, יהיה לו צד שכנגד

שיעזור אותו.

עיקר ההשחתה בהרגשת הלב

הלא עיקר ההשחתה בנפש כשהאדם מתכבד בקלון חברו אינו נובע מעצם המעשה או מכפי שאחרים מסתכלים על זה, אלא מהמחשבה שחולפת לו במוחו אז ומההרגשה שהוא מרגיש אז בלבו שהוא חזק מפלוני ומעפיל עליו בחכמתו, ולכן כל שהאדם יתרגל לראות את מעלותיו של חברו ולהחשיבו ולאהוב אותו כנפשו, גם כשיעשה איזה מעשה שיוכל להרגיש מחמת כן גדול מחברו, לא ירגיש כך, וכיון שלא ירגיש כך, לא יהיה במעשיו משום התכבדות בקלון חברו.

ראיה לדבר: הלא בדורו של רבי עקיבא איגר היו גדולי תורה אחרים שלא הגיעו למעלתו, וכי נעלה בדעתנו משום כך שרבי עקיבא איגר נחשב עם כל חידוש שכתב עלי ספרו כמתכבד בקלון חבריו? ! או כעין זה: מי שעומד ומתפלל בהתלהבות, ומן הצד עומדים בני אדם ואומרים "הנה איש זה מתפלל כפי שצריך, פלוני ופלוני אינו מגיע לקרסוליו", הנעלה בדעתנו שהוא נחשב כמתכבד בקלון חברו? !

מוכרחים אנו לומר שכאשר האדם עסוק בשלו מבלי להסתכל על אחרים ומבלי להשוות עצמו לאחרים, אע"פ שאחרים משווים אותו, אינו נקרא מתכבד בקלון חברו, כי במחשבתו והרגשתו הוא עובד עבודה תמה לה' ואינו מגיע לידי השחתה. ואמנם כאשר גדולי ישראל נקלעו למצב סכנה וחששו שתתעורר בלבם ההרגשה שהם גדולים בגלל קטנותם של אחרים, ברחו ממונו כמפני האש, כי לא רצו להשחית את נפשם. "איני רוצה להלקח כחתן", אמר רבי עקיבא איגר, "אם על הדרך

אהפך למושחת. זה לא כדאי לי".

נמצאנו אומרים שאם האדם עובד על עצמו ועושה פעולות רבות כל-כך להחשיב ולהעריך את זולתו, ואומר לעצמו: "אם אני הייתי עומד בפני נסיונות שהוא נעמד בהם, הייתי נראה יותר גרוע ממנו", וחוזר על כך מאה פעמים ואחת (והרי סוף סוף זו האמת האמיתית, כי אין אתנו יודע מה עובר על פלוני, ובוודאי הוא רואה את עצמו לא יוצלח, מה שמבלבל מאוד את מוחו ואת רגשותיו...), הוא לעולם לא יגיע להתכבד בקלונם של אחרים, כי לא יראה שום סיבה להתגאות עליהם.

זוהי העבודה המוטלת עלינו, להרבות בעשה טוב, כדי שבשעת נסיון לא נבוא להתכבד בקלון חברינו ולא תישחת נפשנו.

ונתן לך רחמים ורחמך

מקור נוסף לדרך עבודה זו מצאנו בהקפדת הצדיקים שהשוחטים יתעסקו בגמילות חסד, כדי לשמור על נפשם שלא תישחת על ידי מעשה השחיטה שהוא פעולה אכזרית.

וכן הביא בספר "שם משמואל"⁸ (א' ק) שהיה מזוהר להשגיח על כל השוחטים שיהיו גומלי חסד עם אחרים, וסיפר מרבו בעל "דברי חיים" מצאנו שכשהיו שואלים אותו על השוחט, היה מברר תמיד אם אותו שוחט הולך לאסוף כסף לעניים ואם הוא מכניס אורחים ונותן מקום ללון. והיה מזכיר את דברי האור החיים' הק' גבי עיר הנידחת שמטעם זה כתבה התורה "ונתן לך רחמים ורחמך", כי הריגת

אנשי עיר הנדחת היא יכולה להוליד בנפשם מדת אכזריות, ולכן הם זקוקים להבטחה מיוחדת שלא יארע כן, ומכאן שמעשה של אכזריות מוליד בנפש מדת אכזריות, ולכן השוחט מוכרח השוחט לעסוק בגמילות חסדים כדי לשמור על נפשו שלא תיוולד בה מדת אכזריות.

הגה"ק מצאנו לימדנו שאין תפקידו של השוחט להתפטר ממשרתו, אלא תפקידו לעסוק בו בזמן בגמילות חסדים ובהכנסת אורחים, וזה יועיל לו שמעשה השחיטה לא ישחית את נפשו. הנה לנו מקור נפלא למה שנתבאר, שכאשר האדם נמצא במצב שעלול להשחית את נפשו, אינו מוכרח שיצטרך לברוח ממנו כמטחוי קשת, כי אפשר שיוכל להוסיף פעולות הנוגדות את טבעו. ואף בענייננו, כשהאדם חושש מהשחתת הנפש הבאה כתוצאה מהתכבדות בקלון חברו, יוכל להרבות בפעולות מנוגדות, דהיינו להעריך אותו וליתן לו עד בלי סוף.

ואמנם כל זה אינו סותר לכך שהרבה פעמים כשאין זה תפקידו של האדם, מחויב הוא להתרחק ולהמנע מלעמוד במקום סכנה. אפילו המגיד שיעור שמוכרח למסור שיעורים, יש דברים שכאשר יבואו לבקש ממנו לעשותם יוכל להשתמט מהם, כגון למסור שיעור כללי (מה שבוודאי יכול להגביר לאין ערוך את ההתכבדות בקלוננו של חברו) כי מי אמר לו שזהו גם חלק מתפקידו. **יעשה רק את תפקידו המוטל עליו, ותוך כדי יעשה פעולות רבות כדי שלא יגיע ח"ו לידי התכבדות בקלוננו של חברו.**

⁸ לתולדות חייו של מהר"ש ענגיל זצ"ל, אבד"ק ראדאמישלא.

יום שני פרשת אחרי קדושים – ז' אייר ה'תשפ"א קנאת סופרים תרבה חכמה, כיצד?

איזוהי דרך ישרה

בשבוע שעבר (פרשת טהרה תשפ"א) הרחבנו את היריעה בדבר האיסור להתכבד בקלון חברו. שם נתבאר שהאדם מחויב להרגיל את עצמו שלא להחשיב את עצמו על-ידי השתוות לאחרים, וכפי שהובא מלשון הרמב"ם שהאיסור הוא לא רק שלא ישפיל את חברו בפועל בשביל להרבות את כבוד עצמו, אלא גם שלא יעריך מעשיו הטובים וחכמתו מול חברו, כי בעצם זה שהאדם מעמיד את עצמו מול חברו כדי שיבלטו מעשיו וכשרונותיו ויראו כולם שהוא מכובד וחבירו בזוי, הרי הוא נחשב כמתכבד בקלון חברו.

ונתבאר לפי זה שהרבה מאירועי תלמודי התורה ובבתי הספר שמעלים על נס מעלות חלק מהתלמידים לעמת חבריהם כדי להבליט ארוכה בצד קצרה, שאינם דרכה של תורה וחייבים להימנע מהם.

אולם כעת נבוא לברר איזוהי דרך ישרה על-פי רצון ה' בה הולכים שלומי אמוני ישראל.

תורה היא וללמוד אני צריך

ונקדים בקושיא: במסכת בבא בתרא (כא, ב) איתא: אמר רב הונא, האי בר מבואה דאוקי ריחיא (בן מבוי זה שהעמיד ריחיים לטחון חיטים לבני המבוי ומזה פרנסתו), ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה (ובא

אחר בן אותו מבוי ומעמיד ריחיים בצד הריחיים שלו), דינא הוא דמעכב עלויה (הדין הוא שהראשון יכול לעכב עליו), דאמר ליה: קא פסקת ליה לחיותי (אתה משיג את גבולי וגוזל לי את פרנסתי).

ואיתא שם על זה: אמר רב יוסף, ומודי רב הונא במקרי דרדקי (במלמד תינוקות) דלא מצי מעכב, דאמר מר: קנאת סופרים תרבה חכמה.

ופירש רש"י: ומודה רב הונא - דאמר לעיל בר מבואה דאוקי ריחייא כו' מודי הוא במקרי דרדקי דלא מצי מעכב לבר מבואה מללמד גם הוא התינוקות, שמתוך כך יזהרו באומנותן, שייראו זה מזה, דאמר מר קנאת סופרים תרבה חכמה.

הנה אנו רואים להדיא מסוגיא זו, שמצב כזה בו שנים עומדים זה לצד זה וצריכים להראות את יכולותיהם, הוא מצב שיש בו תועלת גדולה, ואשר לכן מותר לכתחילה ליצור מצב כזה בשביל התועלת שבדבר. ומעתה איך נכלכל את דברי הרמב"ם שמהם יוצא שאסור להעמיד ילדים זה לצד זה כדי לעורר בהם התשוקה להבחין על פרקי משניות משום שהם כמתכבדים בקלון חבריהם, שהרי אין שום כלי מדידה לראות אם ילד מסוים הוא הילד הכי טוב בכיתה, חוץ מאשר להשוותו לחבריו לספסל הלימודים ולהראות שהוא עולה על גביהן במעלותיו.

לא באביזרייהו דיליה?

קנאת סופרים ולא קנאת חכמים

אכן תחילה לכל כדאי לדעת מה שכתב מהרש"א על אתר, שבכוונה מדוקדקת כתבו חז"ל "קנאת סופרים תרבה חכמה" ולא "קנאת חכמים", כי החכמים אינם צריכים לכך. וזה לשונו: לא אמר קנאת חכמים תרבה חכמה, כי המגיע כבר למעלת החכם לא יתקנא בחבירו, והחכמה נוספת בו ממילא, כמו שכתוב ישמע חכם ויוסיף לקח, אבל הסופרים דנקט, הם שעדיין לא הגיעו למעלת החכמים, כמו המקרי דרדקי, קנאתם בחבריהם תרבה להם החכמה להגיע למעלת חכם.

הוצאות הכוחות אל הפועל

ומעתה ננסה להבין מתוך דברי מהרש"א מהי אותה קנאת סופרים, ובכך הדבר פשוט שקנאת סופרים אין כוונתה כלל שהאחד ידרוך על חברו. אלא הכוונה היא כזו: הן ידוע שלכל אחד יש כוחות עצומים להגיע על ידם לקרבת אלוקים שהיא ההצלחה האמיתית, אלא שהם טמונים אצלו ואינו מנצלם, והסיבה שאינו מנצלם נעוצה בתרתי: א. משום שאינו משיג את גודל כוחותיו הטמונים בו. ב. משום שישודו מעפר והוא גורם לו להתעצל הן בגופו והן במוחו ולא להתאמץ להשיג יותר. ושני אלה גורמים לו לומר לעצמו שכבר התאמץ כדי צרכו ואינו צריך להתאמץ יותר, וחבל על דאבדין.

סיבב הקב"ה ברוב טובו שהחברים הם יהיו אלו שיעוררו באדם הרצון להשיג יותר ממה שהשיג עד כה. דומה הדבר לרב

כעין זה יש השואלים: הן אם היה האדם נמצא לבדו בעולם, לכאורה לא היה שום דבר דוחף אותו להתקדם, ואם כן איך נוכל שלא להעמיד את התלמידים במצבים כאלה, כי אם לא נעמידם בהם, יהיה כל אחד כאילו הוא לבדו נמצא בעולם ולא יהיה לו מה שידחוף אותו להתקדם בלימודו.

היתכן להעסיק מלמד שיונק מקלון

חבירו

ויש לשאול גם מהצד השני: נניח שישנו מלמד מומחה, לא סתם מומחה, אלא מומחה מספר אחת בעולם, אך דא עקא שהוא עובר על דברים מפורשים שבשולחן ערוך, מה גם שאת המומחיות שלו הוא שואב מספרים חיצוניים וממקורות בלתי טהורים, וכי היינו מעלים בדעתנו להשהותו בתפקידו ולו ליום אחד או לשעה אחת? הלא הוא יונק מכח הטומאה!

ומעתה נשאל: מה החילוק בין מי שיונק מכח הטומאה לבין מי שיונק מקלון חבירו? היה כאן מלמד אחר מימים ימימה, והנה הגיע הוא והתחיל להמריץ את הילדים לבחון על מאות פרקי משניות, הכל על ידי התכבדות בקלון אחרים, היתכן להעלות על הדעת שלזה התכוונו חז"ל, שזה מה שנקרא ועשית הישר והטוב ודרכיה דרכי נועם?! הלא הדברים פשוטים שלא זהו המלמד הרצוי, כי לבו של המלמד צריך להיות לב נשפך מרחמים ומתפילה להצלחה, ואיך יתכן שתבוא ההצלחה על ידי מלמד זה ששואב את כוחו ממקור בלתי טהור?

תמצית השאלה: איך נוכל לקיים "קנאת סופרים תרבה חכמה" מבלי לעבור ח"ו על האיסור להתכבד בקלון חבירו, אף

כי הנה כשהמלמד יושב עם תלמידיו, קשה לו עד מאוד למלא את תפקידו בנאמנות, וכדאיאתא שם במסכת ב"ב שאסור לו למלמד אפילו להסיח את דעתו מתלמידיו, וכל שכן שאסור לו לזלזל בזמנים וכו'.

נמצאת אומר שבשביל שהמלמד ימלא את תפקידו בנאמנות, צריך היה שיהיה עובד גדול וירא שמים מרבים, כי מחמת יראתו הקודמת לחכמתו היה מתמסר לכל תלמיד כאילו היה בנו יחידו והיה מדקדק בזמנים, ועוד זאת היה שופך את לבו לקונו שיסייע לו במלאכתו שלא ייצא מכשול מתחת ידו, וממילא היה נהפך לאדם אחר לגמרי.

אך מה נעשה שלא כל מלמד הוא במדרגה כזאת, והרי אין הקב"ה רוצה שמי שאינו במדרגה כזאת יעזוב את המלמדות, כי אדרבא, על ידי המלמדות יעלה ויתעלה, לכן יעצו חז"ל להביא עוד מלמד באותו תלמוד תורה, ואז על ידי שיראה את חברו מתאמץ למלא את תפקידו נאמנה, יתעורר אף הוא ויתאמץ בכך, והרי הראשון שירוויח מזה, זה הוא בעצמו, כך שהקנאת סופרים תועיל גם לו וגם לתלמידיו.

וכעין זה מצאנו במסכת יומא גבי כהן גדול ביום הכיפורים, דאיאתא במשנה (יומא ב, א) "ומתקינין לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול", ואמרו בגמרא שבאמת הכהן גדול זריז הוא, ולמה אם כן מתקינין כהן אחר? כיון דעבדינן ליה צרה – כל שכן דמזדרז טפי.

הא לך שזהו הטוב ביותר בשביל הכהן גדול שיהיה אחד מוכן לשרת במקומו, כי עצם הידיעה שאחד מוכן להחליפו, יגרום לו שלא להיטמא. ולהבדיל אל אלפי

שממריץ את תלמידו ואומר לו: התאמץ נא! אתה יכול ללמוד כפול ממה שאתה לומד היום. דחוס עוד כמה שעות ביום... רק כך תוכל לדעת מה ה' רוצה מעמך ותהיה יהודי כשר...

מתחברי יותר מרבותי

החברים דומים בענין זה לרב, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (תענית ז, א) "הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מרבותי". כשהאדם רואה את חבריו עולים ומתעלים, אז הוא מתחיל להבין שאינו כפי שחשב עד כה וממילא מתעוררת תשוקתו להתאמץ בשביל להתעלות יותר.

וכן אמר ה"מאור ושמש" שנוסעים אל הצדיק כדי לראות את כל החסידים הנוסעים אל הצדיק, כי על ידי כן שם כל אחד אל לבו שאינו עובד כל-כך כפי שסבור היה מתחילה. הנה פלוני גר ביישוב קטן, וכשהוא נכנס להתפלל שחרית בשעה שמונה, הוא נקרא ממשיכי קום, שהרי ישנם רבים שם שמתפללים בתשע או בעשר, ועוד ישנם אלה שמתפללים ביחידות. הוא טופח לעצמו על שכמו ואינו מעלה בדעתו שאינו זקוק לשעות רבות כל-כך של שינה. אכן כשהוא נוסע אל הצדיק ורואה שבשעה חמש לפנות בוקר בית המדרש כבר מלא מפה לפה וקול התורה מהדהד בין הכתלים, אזי נפשו מתעוררת והוא מבין שעליו להתקדם בניצול הזמן, וכן הלאה בכל שאר ענייני עבודת ה'.

כל שכן דמזדרזו טפי

זאת הכוונה במה שאמרו חז"ל לענין המלמד דרדקי קנאת סופרים תרבה חכמה.

יראה את עצמו כחשוב רק ביחס לחבירו ולא ביחס למילוי תפקידו.

דוגמא לדבר יש ליטול משתי חברות מתחרות (קאנקורענץ - competing companies), כגון שתי סוכנויות למכירת כרטיסי טיסה (רייזע אגענטורן - travel agencies), שבאופן טבעי שתיהן פועלות יחד, ותמיד כל אחת מוזילה את המחירים רק ביחס לאחרת. אף כאן, כשיש שני מלמדים או שני מגידי שיעורים, הגם שיש בכך תועלת גדולה, כי כל אחד מסתכל על השני ומוכרח להתאמץ להכין את שיעוריו כדבעי, סוף סוף כל אחד עסוק בלעקוף את חבירו, והראיה שהרי בשבוע שבו האחד לא יהיה, גם השני לא יראה צורך להתאמץ, ונמצא שעדין מעורב בו ההתכבדות בקלון חבירו, כך שקשה מאוד מאוד להפריד בין קנאת הסופרים לבין ההתכבדות בקלון אחרים.

איש איש ובוהותיו איש איש ותפקידו

אכן כדי לתקן זאת, עלינו להבין מהי הטעות שגורמת לנו להתכבד בקלון אחרים, והיא מה שאנו מסתכלים על קבוצת אנשים כאילו כולם בעלי אופי אחד, ואז ממילא מתחילים להשוות האחד לשני, מי החזק ביותר ומי החלש ביותר, ומיהו הבינוני. איננו מכירים די הצורך שיש שינוי עצום בין האנשים ואין תפקידו של זה כתפקידו של זה, ולא שליחותו של זה כשליחותו של זה. לכל אחד יש כלים אחרים ונסיגות אחרים וסביבה אחרת, עד שאינם שייכים זה לזה כלל.

ואפילו שני אחים תאומים שדומים זה לזה כשתי טיפות מים, לפי האמת אין להם שום שייכות מבחינת התפקיד שהוטל

הבדלות, הלא כך הוא גם בענין ראשי העיר וממוני הציבור, שכל עוד אין מי שעומד מוכן לעמוד במקומם, אינם עושים מאומה, וכיון שמעמידים אחרים לעמוד במקומם, מיד הם מתחילים לפעול בכל כוחם ולהבטיח הבטחות, עד שאינם ישנים בלילות מרוב מאמץ להטיב לשולחיהם.

לא לחכמים קנאה

זהו "קנאת סופרים תרבה חכמה" באופן הנכון והמועיל, ואדרבא, כך ברא הקב"ה את העולם, שעל ידי כך יוציאו בני האדם את הכוחות הטמונים בהם ויביאום לידי ביטוי. ואף על זה כתב מהרש"א שאין זה נועד לחכמים, כי החכמים ממלאים את תפקידיהם מלכתחילה מצד חובתם, כך שאינם זקוקים לקנאת סופרים כלל, ורק אלו שאינם עדיין בגדר חכמים כי אם סופרים בעלמא, הם זקוקים לקנאת חבריהם, וקנאה זו תרבה אצלם החכמה עד שאף הם לא יזדקקו יותר לקנאת חבריהם.

וכאמור, אין קנאת סופרים זו שייכת להתכבדות בקלון אחרים, כי אף אחד אינו מודד את עצמו לפי השני ואינו מחשיב את עצמו יותר ביחס לשני, אלא בהיותו בחברת השני, הוא מתעורר למלא את תפקידו מפני שהוא חושש שאם לא ימלא אותו, הדבר יבלוט לעין כל.

והנהגה היה ערום מכל חית השרה

אמנם הקושי הנעוץ בשיטה זו, שבדרך כלל יתקדם כל אחד אך ורק עד שיגיע לעמק השווה עם השני, וכיון שיגיע לעמק השווה עמו או אפילו יעבור אותו, מיד ישוב לשקוט על שמריו, ונמצא שעדיין

כדי לתפוס את מקומו, ונמצא שקנאת הסופרים לעולם לא תגרום להם להתעלות האחד על השני, אלא תגרום לכל אחד למלא את תפקידו המיוחד לו ולהגיע לאותו מקום שאין לחבירו דריסת רגל בו.

עד כאן זקוק האדם שהדחף שלו להתקדם יהיה מבוסס על התכבדות בקלון חבירו, רק כשאינו זוכר כמה חשוב ומיוחד הוא, כי אז הוא מרגיש שאם יש עוד אחד כמותו, אינו שווה מאומה, שהרי אין העולם זקוק לו, ואם כן הדבר היחיד שיוכל לעשות כדי להרגיש שהוא שווה, הוא להשפיל את השני ולומר שלו אין העולם זקוק.

ה' מלך גאות לבש

והאמת שיש הגיון בדבר מדוע בני אדם אינם מרגישים עד כמה הם מיוחדים בהיותם חלק א-לוה ממעל, כי הנשמה גבוהה כל-כך ומיהו אשר יוכל להשיג את גדלה ותפארתה. כך הובא בספר תורת המגיד, שקודם התסלקות הבעש"ט הק' זיע"א שאלוהו במי לבחור לרבי אחריו. אמר להם: תבקשו עצה לגאווה, ומי שיידע ליתן לכם עצה, תדעו שאינו צדיק, כי אין עצה לגאווה, ורק מי שיאמר לכם שאין בנמצא עצה לגאווה, אותו תקחו לאלוף לראשכם. כך עשו, וכשהגיעו אל המגיד ממעזריטש זיע"א וביקשו ממנו עצה לגאווה, אמר שאין לה עצה, ומיד מינוהו לרבי עליהם.

וכתב שם בספר הנ"ל בטעם הדבר שאין עצה לגאווה, כי היהודי הוא חלק א-לוה ממעל, ונאמר ה' מלך גאות לבש. בהיות נשמתו גבוהה כל-כך, לא יתכן שלא ירגיש

עליהם, וכפי שרואים בחוש שלאחר נישואיהם זה פונה לכאן וזה פונה לכאן ולכל אחד יש נסיונות אחרים לגמרי. האחד קם כל יום בשעה שש, נכנס ראשון לבית הכנסת ומדליק את האור, ואינו יודע אפילו מה קושי יש בדבר. למה לא לקום בזמן? אכן כן, למה לא? הלא אופיים של בני ביתו הוא אופי מסודר להפליא, ובשעה עשר הכל בבית כבר נמצא על מכונו ועל תלו, כך שאין מה שמעכב אותו מלעלות אז על יצועו ולישון שנת ישרים. ואילו השני, בביתו בחורים שובבים שעושים לו מהפכות, וחוז' מזה יש לו עבודה כל ערב בין עשר לשתים עשרה, וכשמגיע הביתה כבר שתיים עשרה וחצי. מה הקשר בין זה לזה?

וכן הוא לענין ילדים ובחורים, כל אחד והכשרונות שלו, כל אחד והנסיונות שלו... ברגע שמתכוונים בזה ומבינים את הפירוש החסידי במאמר תז"ל (סנהדרין לו, א) בשבילי נברא העולם, והוא שאין שום אחד הדומה אלי אפילו במעט מצד הנסיונות שפוקדים אותי וממילא אין אחר שיכול למלאות את תפקידי בעולם⁹, אזי מבינים שאין שום מקום לדרוך האחד על השני בשביל להתקדם. כי עד כאן שייך לדרוך האחד על השני, רק כששניהם דומים זה לזה ושניהם מתחרים על אותו מקום, כי אז יעשה כל אחד ככל שביכולתו להשפיל את השני כדי לתפוס את המקום האחד והיחיד לעצמו. אבל עכשיו שאין זה דומה לזה ואין תפקידו של זה דומה לשל זה, הלא יש לכל אחד מקומו שלו ואינו צריך להשפיל את השני

⁹ ראה דברי הרה"ק ר' צדוק הכהן מלובלין זיע"א ב'פרי צדיק' פרשת שקלים (א), וב'שיחת מלאכי השרת' (ה).

תפקידו.

איזהו מכובד המכבד את הבריות

יתירה מזו: שנינו במשנה (אבות ד, א) "איזהו מכובד המכבד את הבריות". אם תרצה לדעת על האדם אם הוא מכובד בעיני עצמו, בדוק אותו אם הוא מסוגל לכבד את הבריות. אם הוא מבין את ייחודיות תפקידו בעולם, מה אכפת לו שפלוני הוא רשכבה"ג? מה אכפת לו שפלוני יודע את הש"ס ישר והפוך? "הלא גדול כל-כך הנני ומה שייכות יש לי אתו בכלל? הוא יש לו התפקיד שלו ואני יש לי התפקיד שלי".

כך הוא הדבר לענין הקהילה שבה האדם משתייך. אם האדם יודע מה היא קהילתו ומה היא דרך העבודה שלה, אין לו שום קושי עם קהילות אחרות. אדרבא, הוא שואב חיות מזה שיש עוד קהילות, כי הוא מבין שיש י"ב שבטים שמשלימים זה את זה ואין אחד נוגע במה שמוכן לחבירו.

הגעו עצמכם! הנעים לגור בעולם כזה שבו יש רק קהילה אחת, רק רבי אחד, אני ואפסי עוד, וכל האחרים פשוטו את הרגל, אין לא צדיקים ולא חסידים ולא אנשי מעשה?! אכן הסתכלות זו נובעת ממה שאין האדם מכיר ויודע בערך קהילתו, ולכן הוא מוכרח להשפיל את כל הקהילות האחרות אלף מונים, כי רק כך יוכל לנחם את עצמו ולומר: אמנם אני איני כלום, אבל כל האחרים, הלא הם כלום שבכלום, אפס אפסים...

למה צריך להסתכל כך? הלא כל יהודי הוא גבוה מעל גבוה. הביטו וראו איך שכל יהודי כשיש לו הרהור תשובה אמיתי, או כשהוא מוותר במקום שקשה לוותר, הוא

גאוה בלבו. אלא שבדרך כלל האדם אינו מנצל זאת נכונה, ובמקום לייחס את הגדלות להקב"ה, הוא מייחסה לעצמו. אך עכ"פ נשמת האדם גבוהה מאוד, ולעולם לא נוכל לומר לאדם שאינו כלום, וכיון שהיא גבוהה מאוד, אין האדם משיג אותה.

מה לי ולך

כשיידע האדם שהוא מיוחד מאוד

ושונה משאר כל בני האדם, שהרי יש לו נסיונותיו המיוחדים לו, ורק הוא יכול להביא את הגאולה לעולם על-ידי שיעמוד איתן באותם נסיונות, אזי הגם שההימצאות בחברת רעהו תועיל לו להתעורר למלא את תפקידו כיאות, לעולם לא יעלה בדעתו להסתכל בכל עת על רעהו ולומר: כמה שהוא עושה, כך אני עושה. כל זה שייך רק כששניהם מתחרים על אותו תפקיד ונמצאים במלחמה לראות מי עולה על מי, אבל כאן הלא הם נוסעים לשני כיוונים שונים...

נקח למשל שני מלמדים באותו תלמוד תורה, ראובן ושמעון, ראובן הוא מלמד בכיתה א' ושמעון מלמד בכיתה ט'. והנה שמו של ראובן יוצא למרחקים, וכולם מדברים עליו עד כמה הוא מצליח לרדת לרמתם של הילדים הקטנים ולהתחבב עליהם, ועד כמה הוא מצליח להכניס בהם אהבה יתירה ליהדות ולתורה. הנעלה בדעתנו שקשה יהיה לשמעון לקבל זאת?! אפילו יהיה רק חצי נורמלי, לא יהיה לו שום קושי לקבלו ואף להעריכו. הוא אמנם ירצה להשקיע גם כן כמותו, אבל מה שייך לקנא בו? הלא הוא עצמו אינו רוצה להיות מלמד בכתה א', וכל כך למה? מפני שהוא עצמו יודע שאין זה החזק שלו וממילא אין זה

כמותם, נעשים שבורים ורצוצים בנפשם, וכשנשאלים מי הם, הם אומרים שהם החלשים שבחבורה, ומאיך יודעים הם זאת? מפני שפלוגי ופלוגי מחברי כיתתם הם הילדים החזקים, ואם כן הדבר מוכרח שהם המה החלשים, שהרי זה נבנה מחורבנו של זה, כשזה נופל זה קם וכשזה נופל זה קם.

והצרה היותר גדולה היא אצל ה'מוצלחים', כי מנין יודעים הם שהם מוצלחים? פשוט מאוד! משום שאף אחד לא נבחן חוץ מהם.

נמצאנו למדים העצה לזה, לחזק אצל הילדים את הכרת ערכם בהיותם בני מלך, וללמד את כל אחד השכם והערב מה הם כוחותיו, במה נתייחד מכל שאר באי העולם, ולפי זה מה תפקידו בעולמו. או אז יתוקן הקלקול היוצא מהקנאת סופרים הקיימת ממילא כשנמצאים שלושים תלמידים בכיתה אחת, כי מעתה לא יצטרכו להתאמץ כל-כך בשביל להתגדל מעל חבריהם, אלא ישימו כל מאווייהם במילוי תפקידם המיוחד להם.

מחוקין ידי עושי מצוה

איננו מתיימרים לומר שבכך פתרנו את הקושי, כי מה נעשה ובתי ספרנו וישיבותינו בנויים באופן שקשה לכל אחד להכיר במעלתו, אך עם כל זה אפשר דרא, וכבר רואים אנו כמה וכמה ישיבות שבהן נותנים לכל אחד אפשרות ללמוד ולהתפתח לפי יכולותיו, ומחלקים את הכתות לא לפי פוליטיק אלא לפי טובת התלמידים. וכמו כן יש בישיבות מהאי טעמא שכאשר בוחנים את התלמידים בכתב, לוקחים בשביל זה בוחן חיצוני שאינו מכירם, ואף אז נותנים

נעשה בעל מופת פשוטו כמשמעו. מעשים שבכל יום הוא שאנשים שמוותרים ממשכים ישועות גדולות באותה שעה להם ולאחרים. וכל כך למה? משום שכך תיכן הקב"ה את העולם שהאיש היהודי יוכלו לטלטל את כל העולמות. הזקוק אתה עדיין להשפיל את רעך כדי להרגיש חשוב ומכובד?!

הכרת האדם שהוא בן מלך

אם האדם יודע שהוא בן מלך (וכבר אמר הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א שהעבירה החמורה ביותר היא מה שהאדם שוכח שהוא בן מלך). כשיכנס לבית המדרש ויראה שחבירו כבר יושב ומתננד על הגמרא, לא ישנא אותו בעבור כך, ולא יצטרך לבזותו בלבו "כנראה אינו מבין את לימודו, כנראה הוא לומד מקופיא". להיפך, הוא יגיל וישמח בלבו שהוא מחובר לאנשים כאלה העולים ומתעלים.

החורבן היוצא מקנאת סופרים תרבה חכמה, הוא כאשר משתמשים בו בשביל ילדים או אנשים שאינם מכירים עדין את ערכם, ועוד לפני שיוודעים מי הם בכלל, כבר מעמידים אותם במצב של קנאת סופרים, כי אז כל אחד אומר לעצמו: "מי אני? דבר אחד אני יודע שאיני פלוגי", וכל אחד מתכבד בקלון חבירו.

קנאת סופרים בקרב התלמידים

הוא אשר אמרנו שאצל ילדים קנאת סופרים היא הרת הסון, כי הילדים עדין אינם מכירים את ערכם, ולכן מצד אחד הילדים שאינם מצליחים להבחין כחבריהם ה'מוצלחים' באשר אין להם זכרון חזק

שיכירו בערכם כך שאף אחד בעולם לא יוכל להשפילם. הלא המציאות היא שבתי הספר והישיבות בנויים על קנאת סופרים. בין אם נקבל בין אם לא נקבל, הלא זו המציאות. ואם כן עלינו להוסיף כמה שיותר בלימוד חלק זה שבתורה, דהיינו בהכרת המעלה והייחודיות של כל אחד ואחד, ולו כדי לתקן במעט אותו קלקול היוצא מקנאת הסופרים. ובחזרה אל המלמד: היעלה על הדעת שמי שדורך על אחרים ויונק מקלונם יוכל לשמש כמלמד דרדקי? ובכן, לפי המבואר הדברים פשוטים, כי לו היה באמת המלמד איש כזה שאין לו כלום מדיליה, אם היו מעמידים אותו בכיתה מקבילה, היה מרגיש שהדבר היחיד שיש לו הוא להרבות במבצעים ובשאר דברים חיצוניים היוצרים רושם חיצוני, וממילא היה רדוף בכל עת להתגדל על רעהו, אך דבר זה אין לו ולקנאת סופרים ולא כלום, ורק התכבדות בקלון חבירו הוא.

אבל ברגע שהמלמד מכיר בערכו ויודע מהו תפקידו המיוחד לו, אין דעתו נחלשת אף פעם כשרואה את חבירו מצליח ועושה לו שם, כי הוא יודע שכל אחד ממלא את תפקידו לפי כוחותיו וכשרונותיו, וממילא אינו מחפש בכלל לראות מי יותר מוצלח מחבירו.

לכל מבחן מספר בלי שם, הכל כדי שלא ידעו זה על זה מי קיבל מאה אחוז ומי קיבל שמונים.

כן שמעתי על מלמדים שכשמחלקים מבחנים לתלמידיהם, נותנים לאחד הילדים שכשרונותיו חלשים מבחן אחר, ועושים זאת בחכמה ובשום שכל כדי שאף אחד ישים לב לכך, ובזה הם נותנים לילד לחוש שאינו חלש. כהנה יש אופנים רבים מאוד איך לחזק אותם ילדים ולהעניק להם ההרגשה שאינם חלשים. אין צריך אפילו לשקר בשביל זה. להיפך, שקר אין לו רגלים. אלא די באמירת האמת כל שהסתכלות נכונה. אמנם בזכרון אתה מתקשה קצת, אך הבט נא וראה כמה כשרונות אחרים יש לך... באופן זה התשוקה להתקדם מתעוררת בלב התלמידים, ולא בשביל להתגדל על חבריהם ולהתכבד בקלונם, אלא בשביל להוציא את כוחותיהם לפועל אשר בגללם באו לעולם. וכי חסרים אנשים שבצעירותם נחשבו כחלשים ולפתע נתהפך הגלגל ועכשיו הם פורחים ומשגשגים יותר מחבריהם?! הלא בכל כיתה של שלושים תלמידים יש כאלה! זה שהיה נקרא המוצלח שבמוצלחים – נו, ונא. ואילו זה שהיה נקרא הכשולן של הכתה, עלה ונתעלה ושמנו יוצא למרחקים...

זהו תפקידנו, לבנות את הילדים

יום שלישי פרשת אחרי קדושים – ה' אייר ה'תשפ"א עצה להיפטר מהתכבדות בקלון חבירו

באופן טבעי יטה הצדה לחצוב לו בורות נשברים כדי שיוכל לשאוב מהם אותם צרכים החסרים לו, כי בלאו הכי לא יוכל לשרוד בעולם.

עולמך תראה בחיך

הנה במסכת ברכות (יז, א) מובא שהאמוראים כשהיו נפרדים זה מזה, היו מתברכים בברכת "עולמך תראה בחיך", ופירשו המפרשים¹⁰ שהתברכו שיזכו להרגיש אותו תענוג השמור להם לעולם הבא - בזה העולם. ולמדו מזה הצדיקים שעל ידי קרבת אלוקים הנובעת מעבודת השבת או מקיום כל מצוה ממצוות התורה, יכול האדם להרגיש תענוג עולם הבא הגם שהוא נמצא עדיין בזה העולם.

יותר מזה יצא מפה קודש הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א (הובא בספה"ק בית אהרן, ליקוטים), שאם אין האדם מרגיש תענוג עולם הבא בזה העולם, לא ירגיש טעם בעולם הבא¹¹.

וסיבת הדבר, כי תענוג העולם הבא הוא דבר הקיים ועומד, אלא שכאן בהיות האדם עטוף בגוף ומוקף בחומר, אינו יכול

עובו מקור חיים לחצוב בורות נשברים

לו היינו רואים אחד ניגש אל קערת מים עכורים ושותה, היינו בוודאי מגיעים למסקנא שזה זמן רב שלא הכניס טיפת מים לפיו וצמאנו גבר עליו כל-כך עד שאינו יכול להתאפק מלשתות מים כאלה...

כעין זה אנו יכולים לראות צעירים, או אנשים שנשארו צעירים בנפשם, איך שהם צמאים כל-כך לתשומת לב, עד שאינם יכולים להתאפק מלשאוב אותה אפילו ממקורות מכווערים ביותר. בשל כך הם עושים כל שטות וטפשות וממש מבזים את עצמם, העיקר שמישהו יסתכל עליהם וישקה את נפשם הצמאה בתשומת לב.

ושורש הדבר, מפני שאף אחד אינו מסתכל עליהם, אף אחד אינו מתייחס עליהם, ואינם מרגישים שהם שווים משהו, ולכן הם שמים עצמם ללעג ולשחוק בעיני בני האדם, ובלבד שיכירו בהם ויתייחסו עליהם, וכך ירגישו כבעלי ערך.

אכן נפוץ הוא עד מאוד, שכל שלא יקבל האדם את צרכי נפשו ממקורות ראויים,

¹⁰ ראה ריטב"א שם.

¹¹ ראה 'בית אהרן' וישב וזל"ק: העיקר מי שיש לו תענוג בזה העולם ממצותיו של הקב"ה ומשיג בזה חיות הבורא ב"ה אזי יש לו בעוה"ז עוה"ב. ולזה נקרא עוה"ב עולם שכבר בא היינו שבא מזה העולם. ראה עוד דבריו בפרשת קדושים.

אלא שאין לו שום כלום, אין לו מהיכן לקחת חיזוק, אין לו מהיכן לקחת חיות, אינו רואה שום עתיד טוב, ולכן הוא פונה לדברים כאלה.

כל מי שרואה אדם כזה, השאלה הראשונה שישאל את עצמו: כמה כאב היה לו בפנים, שהגיע לידי כך...

המתכבד בקלון חבירו סימן רע לו

כעת נפרש שוב את מה שאמר הרמב"ם בענין המתכבד בקלון חבירו שאין לו חלק לעולם הבא: נשמת האדם הלא מלאה תענוג. תן לו לאדם רק מעט קרבת אלוקים, מעט תהלים עם פירוש המילות, מעט לראות יהודים יראי שמים... תן לו טעם בשבת, תן לה לעשות חסד אמיתי עם אחרים... הלא בו ברגע יקבל חיות וירגיש ולו במעט שהוא חלק א-לוה ממעל. הן זהו הכלל, כשהאדם מרגיש את נשמתו, הוא מרגיש ממילא טעם עולם הבא, שהרי הנשמה יונקת בכל עת מהעולם הבא.

אם האדם הגיע למצב שאין לו ממה לקבל חיות, ולא נותר לו כי אם להשפיל את חבירו ולהתכבד בקלון, סימן הוא שאין לו חלק לעולם הבא. נעבעך! זהו המצב שלך?! אתה צריך לשבת מבוקר ועד ערב ולחפש חסרונות בבני אדם?! ועוד אתה מקפיד לסיים כל פעם את דבריך כמגלה רו – איני אומר את כל מה שאני יודע... יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב על לוח לבי... המצב אצלו בבית חמור פי כמה וכמה ממה שאתם מעלים בדעתכם... כולם כאלה... עולם של מושחתים הוא... אם הוא צריך להגיע לכל זה, סימן רע לו.

להרגישו, אך בשבת קודש וכדו', כשהוא מתפשט מהחומר ונשמתו מתגלית, מוכרח הדבר שירגיש מאותו תענוג, ואם גם אז אינו מרגיש מאותו תענוג, סימן הוא שאינו בן עולם הבא.

למדנו שני דברים, האחד שמי שאינו מקבל את צרכי נפשו, יקח אותם ממקומות בזויים, והשני שאפשר להרגיש מעין תענוג עולם הבא בזה העולם. כעת נבוא אל השלישי, ואחר כך נצרפם בע"ה לאחדים בידינו.

המאבד עצמו לדעת אין לו חלק

לעוה"ב

ידוע המאמר שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, והנה הפירוש הפשוט הוא, שהיות שעשה מעשה חמור כזה, עונשו חמור ביותר ולוקחים ממנו את חלקו לעולם הבא. אך יש לפרש באופן אחר: אם האדם הגיע למצב כזה שהרגיש שאין לו שום דבר בעולמו, עד שהחליט מחמת כן לשלוח יד בנפשו שהרי ממילא אין לו מה להפסיד, סימן הוא שאין לו חלק לעולם הבא, כי אילו היה לו חלק לעולם הבא, היה מרגיש קצת מטעמו בזה העולם ולא היה מגיע לידי כך.

כעת נחזור אל הנקודה הראשונה: אם אנו רואים שהאדם צמא כל-כך, עד שהולך ומבזה את עצמו מבלי להסתכל ימין ושמאל, והעיקר להחזיק את עצמו בחיים, סימן הוא שאין לו כלום, כי לו היתה לו שייכות אפילו מועטה לטעם עולם הבא, לא היה צריך לשאוב את חיותו מאותם נשברים, כי מי המשוגע הזה שמרגיש טעם עולם הבא והולך לשאוב חיות ממקומות בזויים. אין זה

הגוף ער ותובע את שלו, הוא צמא לקנאה תאוה וכבוד באופן מעורר סלידה, ולכן העצה היא להשקיט את הגוף ולעורר את הנשמה, ואז ממילא לא ירגיש האדם שום חסרון.

מוצא בה איש מסכן

וכאמור, אם האדם זקוק לשאוב את חיותו מבורות נשברים, סימן מובהק הוא לו שהוא 'עבעעך' גדול. אין זה שונה מהמאבד עצמו לדעת שהוא סימן לו שלא היתה לו שום חיות שמקורו בעולם הבא. האדם מרגיש שהוא צריך להתפרסם. למה אתה צריך להתפרסם? כדי שיידעו במה אני עוסק! למה אתה צריך שיידעו במה אתה עוסק? אה, כאן התשובה שנקבל תהיה לפי מה שהוא אדם. יש מי שיענה שבהיותו רעב כל-כך, הוא צריך שיידעו מי הוא, פשוטו כמשמעו, שכולם יראו את תמונתו. יש מי שיענה שהוא עושה זאת לשם מצוה, כדי שכולם יראו את החסדים הרבים שהוא עושה, כי אלמלא כן מאין יידעו שצריך לתרום לארגון שלו.

אכן אם באמת היה האדם מרגיש את נשמתו, לא היה צריך לכל זה. כל כמה שהאדם מגלה את נשמתו, זה מוריד ממנו הצורך לשתות מים עכורים.

לשמחה מה זו עושה

בדרך אגב: מה שהצדיקים השקיעו הרבה כל-כך בענין השמחה, אף זה נובע מכאן, כי כשהאדם שרוי בשמחה הוא מרגיש את נשמתו פי כמה וכמה. ומהאי טעמא השמחה מעכבת את האדם מלחטוא, כי אין לו צורך. טוב לו. נשמתו מספקת לו

הנשמה המלאה את כל הגוף

במסכת ברכות (י, א) מבואר שהנשמה ממלאה את הגוף כפי שהקב"ה ממלא את העולם. פירושו של דבר, שכאשר האדם מרגיש את נשמתו, הוא מרגיש שְׂבֵעַ, והיינו שאינו מרגיש שום חסרון פנימי. בגלל קרבת האלוקים שלו, אינו כועס על בני אדם ואינו מקנא באחרים. ואמנם כשיחזור לביתו ולאחלו, אז תתמעט הרגשת קרבת האלוקים שלו, וממילא יחזור להרגיש במעט את כאבו. אבל באותה שעה שהוא מרגיש את נשמתו במלואה, אינו מרגיש שום כאב ואף לא כאבי הגוף.

הן כך מספרים על כמה צדיקים וגדולי ישראל שכשהיה צריך לחתוך בבשרם החי, היו מבקשים שלא ירדימו אותם בסם שינה, אלא יתבוננו ולא ירגישו שום כאב. ואכן, כך היה. חתכו בהם והם שכבו בלי להניע שום אבר, כי הגיעו למדרגה כזו שהרגישו את הנשמה במלואה.

מי שזוכה לקרבת אלוקים אמיתית, הוא מתמלא עד תומו ואינו רואה שום צורך להשפיל אחרים ואף לא ברמיזא. אין הוא צריך אפילו להתאפק מלהעליב. היות שטוב לו כל-כך בפנים, אין לו שום צורך בכך. הרבה דוגמאות חיות ישנן לזה. בדרך כלל נוכל לראות כאלה בקרב הזקנים שגופם כבר נחלש ואינו תובע את שלו. כשבאים למשל להציע לזקן לצאת לשבת לאיזה נופש, הוא עונה כמשיח לפי תומו: איני צריך, יש לי את הסידור שלי וטוב לי. לא בגלל עצלות, אלא בגלל שבאמת טוב לו ואינו זקוק לשום דבר חיצוני שייטיב עמו. כי הנשמה מעצם טבעה מלאה עונג, וכשהגוף אינו ער כל-כך, הנשמה ממלאת לאדם את כל צרכו. כל עוד

האיסור להתכבד בקלון חבריו, ואלו דבריו: באותם ימים כשהיה אסור להכניס למדינה יי"ש, אם אחד היה יודע שיש לו בחבילותיו מן הסחורה השחורה הזו, היה ניגש לשומר הגבול ואומר לו: הרוצה אתה לבדוק את חבילותי? ! הנה אסייע לך ! וכך הוא פותח לנגד עיניו חבילה אחר חבילה ומראה לו הנה אין לי לא כאן ולא כאן, ואף לא כאן, וכך הוא פותח לו את כל הכיסים, ודואג שבהגיעו לסוף איפה שהמשקה נמצא, יעבור בחפיפה ולא ישים לב אליו.

והנמשל: כשהאדם עושה חשבון בנפשו, הוא בודק תחילה את כל הכיסים, הוא בודק אם הוא נזהר בזמן ק"ש ובזמן תפילה וכן הלאה, אך כשמגיע לאיסור ההתכבדות בקלון אחרים, שם הוא מסתכל בחפיפה כדי שלא יצטרך לפתוח את הפצעים הכאובים.

בתחבולות תעשה לך מלחמה

ובכן, אפשר היה לעבוד כל החיים בשביל למצוא בעומק הנפש עוד אופן של התכבדות בקלון אחרים ועוד אופן ועוד אופן, שהרי הוא מהדברים שאין האדם שם לבו אליהם כדברי הרמב"ם. אכן הרמב"ם עצמו הלא הביא באותה הלכה, כשהוא מונה את העבירות שאין האדם שם לבו אליהן, גם שמירת העינים. ואם כן נוכל ליקח אותה לדוגמא. הן אם ייצא האדם למלחמה שלא להכשל במראות אסורות, כפי הנראה יעבוד עשרים שנה ולא ייחלץ מצרתו. אולי ירוויח זעיר פה זעיר שם, אבל נצחון מוחלט לא יהיה לו. אבל אם ימלא את גופו בנשמתו, לא יבין כלל על מה מדברים. ברוב המקרים ישאל כמתמיה: מה? כאן היה מכשול של

כדי צרכו, כך שאינו צריך להסתכל במקומות אסורים ואף לו לפגוע באחרים. מי ששרוי באמת בשמחה אין נופל אפילו ברעיונו לעבור על איסור אונאת דברים. אין הוא צריך להלחם בשביל כך.

לכן אמרו הצדיקים: עשה כל טצדיקי בשביל להיות בשמחה, כי כשהאדם בשמחה הוא מלא חיות, והיינו שהנשמה ממלאת את גופו, וממילא אין לו כל צורך לחטוא. ולהיפך, כשהאדם עצב וכועס, או כשהאדם מרגיש צורך לבוז לאחרים, סימן הוא שבאותה שעה אינו מרגיש את נשמתו.

זהו אחד מהדרכים שרבותינו צדיקי החסידות נ"ע סללו לנו בשביל למגר חולשות רבות המצויות בקרב בני האדם, לא באמצעות מלחמה, אלא באמצעות הגברת עשיית הטוב. ולמשל בענין ההתכבדות בקלון אחרים, הרי לא מצאנו בספרי החסידות שירבו לדבר עליו, והיינו מהאי טעמא, מאחר שדיברו בכל מקום על הדרך להגיע לקרבת אלוקים בשבת קודש או בשעת התפילה וכו', לא היה להם שום צורך לדבר על האיסור להתכבד בקלון אחרים, על פרטיהם ועל דקדוקיהם, כי כשהאדם מלא חיות וטוב לו, אין נופל לו ברעיונו לשחוק על חבריו.

הרמב"ם אמנם הודיע לנו שיש הרבה מדרגות באיסור זה, כך שאין האדם מרגיש שהוא לקוי בו. אבל ככלות הכל, הדרך לעבוד על זה, לפי מה שלמדונו הצדיקים, היא על-ידי עשה טוב כאמור.

חיפוש בחורים ובסדקים

הסבא מנאוהארדאק זצ"ל במאמר "חשבון הצדק" נושא את משלו בענין

יכול להתחבר להקב"ה. הילד רוצה לעשות נחת רוח להוריו, רוצה להקרא הילד המצוין, אך לא מעבר לזה. כשהוא יוקד כיקוד אש בעת אמירת נשמת, אין לו שום מעצור מלדרוך באותה שעה על רגל חברו. הוא מביא לעצמו שקית ממתקים [פפקעלע] ואוכל לשובע תוך כדי שהוא מתפלל בחמימות. אין אצלו סתירה בין השנים, כי כך עשה הקב"ה שדעת האדם תגיע אליו בגיל שלוש עשרה. מה נעשה לאותם ילדים? איך נעורר אצלם הנשמה כדי שלא יצטרכו להתכבד בקלון חבריהם?

אכן התשובה לכך, שגם מי שרואה את עצמו קטן בדעת, ואפילו הילד שעדיין אין לו דעת, הקב"ה נתן לו עצות איך להגיע לקרבת אלוקים. וזהו מה שאמרה התורה "כי המצוה הזאת וגו' לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא וגו' כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיך ובלבבך לעשותו", ופירשו הצדיקים שאין האדם צריך לעבוד שנה שלימה כדי להגיע למדרגה גבוהה בשביל להרגיש קרבת אלוקים, אלא כל אחד באשר הוא, יכול לזכות לה. ולמשל, אם יטען האדם שאינו אדם כזה שיכול להתפלל בדביקות ובהתלהבות, יאמרו לו: מי אמר לך שאפשר לקרבת אלוקים רק באמצעות התפילה? אמת נכון הדבר שהתפילה היא כלי נפלא ועצום לזה, אבל כמוה יש עוד תרי"ג מצוות שהן עצות לעזור לכל אדם באשר הוא שיוכל להרגיש את נשמתו באיזו מדרגה שהוא נמצא.

חסד של אמת

דוגמא לדבר היא מצות החסד. הרי מצות החסד היא מצות עשה דאורייתא,

שמירת עינים? ! לא שמת' לב!

וכבר התבטא בענין זה ה'שרף' מקאצק זיע"א: רצוני שלאברכים שלי לא יהיה זמן לחטוא. כשהאדם בוער כאש להבה בעשיית טוב, אין ראשו פנוי לדברים בזויים, והרי זה דומה במקצת לאנשי עסקים שכאשר שומעים בני אדם מתווכחים בזוטות, הם תמהים עליהם, ולא מפני שהם בעלי מדרגה שעבדו על עצמם, אלא משום שאין להם פנאי לזוטות כאלה. בדומה לזה אומר לנו הקב"ה: קדושים תהיו, הטבילו עצמכם בטוב, וממילא תנצלו מכל האיסורים שאני מונה בפניכם בהמשך הפרשה כגון לא תונו איש את עמיתו, כי כשתרגישו את נשמתכם, ממילא תרגישו את נשמת חבריכם, ולא יעלה אפילו בדעתכם לנגוע בהם לרעה.

דרך החסידות לימדה את האדם לחבר את עצמו לטוב כדי לחסוך מאתו את כל המרעין בישין. בא לו האדם, ותחת להתחבר לטוב הנמצא בקהילתו, מתחיל לחפש חסרונות אצל הקהילות האחרות. חבל לך! לאן אתה הולך? הלא הרבה טוב מחכה לך בקהילתך, אם רק תנצל אותו, לא תצטרך לא להתכבד ולא לחפש קלונם של אחרים. ואם אתה עדיין מרגיש צורך לחפש בחסרונותיהם, סימן הוא שאין לך חלק לעולם הבא. ואמנם תמיד תוכל לתקן, כי תמיד תוכל להכניס עוד קצת טוב, וממילא הכל יבוא על מכונן.

מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה

אולם הקושי שיש בזה הוא כשמדברים בענין ילדים, שהרי טעם העולם הבא מגיע כשמגיע היצר טוב עם הכנס הילד לגיל המצוות. הילד אין לו דעת, ולכן אינו

האדם, האדם נעשה כבוי ואינו מרגיש שיש בו נשמה, וכשמתנהגים אליו בחמימות, דומה הוא לאילן שמשקים אותו במים, והנשמה מתחילה לפרוח. וכשהנשמה פורחת, הוא עצמו מרגישה.

יש כאלה מעשים בלי סוף באנשים שסובביהם היו בטוחים שנשמתם כבתה לחלוטין וכבר אבדה להם תקוה, שהרי כבר דיברו אתם רכות וקשות וכבר שלחו אותם למומחים, ושום דבר לא הועיל להם, והנה כיון שהתחילו להרבות בהרעפת אהבה עליהם, נשמתם נדלקה. הרי אין שיעור להרעפת האהבה, כך שתמיד אפשר להוסיף בה. עכ"פ הנותן אהבה לחבירו מחיה בזה שתי נשמות, את נשמת עצמו ואת נשמת חבירו.

הן כך אמרו חז"ל במסכת בבא בתרא (י, א) שבכוונה תחילה הקב"ה גורם חסרון לאדם, כדי שיבוא אחיו מישראל וישפיע עליו, וכשישפיע עליו, ייעשה יחוד של שם הוי"ה, כי זהו הכלל תמיד, כשנעשה חיבור בין משפיע ומקבל, יוצאת תולדה, ועל ידי כך מתגלית נשמת שניהם וממלאה את כל גופם.

דומה הדבר לשני דיבורים בתוספות בשני מקומות שונים, שכל אחד לכשעצמו מוקשה מאוד, אך כשמקרבים אותם זה אצל זה ומחברים אותם כאחד, נעשים שניהם כקילורין לעינים, עד שהלומד יוצא מהתפעלות בראותו איך דברים רבים מתבהרים לו רק על ידי חיבור זה.

כך הוא ממש גבי שתי נשמות, שהרי ישראל והתורה חד הוא. נשמתך אינה מאירה דיה, נשמת פלוני אינה מאירה דיה, כאן יש תוספות מוקשה וכאן יש תוספות

וכשהאדם מקיים אותה, הוא מתקרב אל הקב"ה. והרעיון שבה שהיא מצוה שהאדם מתעסק בה בידיו וברגליו, ולכן כשאין האדם במדרגה שלבו יביא אותו לקרבת אלוקים, יכול הוא להשתמש במצוה זו שנעשית על ידי הפעלת הידיים והרגליים, וממילא ירגיש את נשמתו.

כל יהודי, אפילו החלש ביותר, אם תתפוס אותו בשעת עשיית מעשה חסד, תראה שאינו כפי שהיה אך רגע אחד קודם לכן. הוא יותר קרוב עכשיו להקב"ה, שהרי דימה את עצמו לקונו, מה הוא רחום אף אתה רחום.

הנה זו דוגמא אחת שכל אחד יכול לנסותו. אם יעסוק האדם בעשיית חסד, לא יראה אז צורך להתכבד בקלון חבירו. אמנם כן, בשביל זה צריך האדם לעשות את החסד בכוונה הרצויה, כי אם יעשה אותו רק להתגדל ולהתפאר, הגם שהחסד לכשעצמו הוא מצוה, לאחר רגע לא ירגיש כלום, שהרי לא השקיע את עצמו בתוך המצוה. אך עכ"פ **אם רק יכוון לעשות את החסד לשם מצוה וכדי להתדמות לקונו, הוא יתמלא בנשמתו, וממילא לא יזדקק לדברים אחרים הבלי הבליים.**

כמים הפנים לפנים

דוגמא נוספת: **שלמה המלך ע"ה** אמר (משלי כז, יט) כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם. כך היא המציאות. אם רואה אתה אדם כבוי, אינך צריך לעשות לו כלום. רק תתיישב לצדו ותתחיל להרעיף עליו אהבה, ומיד תראה שנשמתו מתגלית. זוהי המציאות. הנשמה היא דבר שאפשר להדליקו. כשמתנהגים בקרירות כלפי

של הנעלב יעברו למעליב וכן הלאה. אך יתכן במקום זאת לערוך להם 'שבת ישיבה' ובזה לפתור את הסבך על ידי קירוב הלבבות.

עלינו לזכור מה שאמרו לנו הצדיקים: דע לך! אם לא תהיה לך חמימות בתורה ותפילה, אם לא תהיה לך קרבת אלוקים הנובעת מאמונה ובטחון, יהיה לך צרות הרבה בחיך. לא בגלל שתאבד את ממונך, אלא הרבה גרוע מזה, בגלל שתהיה מוכרח להתכבד בקלון חבריך. לא כדאי לך להתהלך בעולם רעב, כי אם תעשה כן, תגרום לעצמך צרות הן בעולם הזה והן בעולם הבא. **מלא את עצמך בטוב וחמימות ובקרבת אלוקים ויהיו חיך שלווים ומאושרים.**

מוקשה. מחברים אותם יחד, ושניהם מתחילים להאיר...

אמשכם בעבותות אהבה

מעתה כשרואים ילד שמתכבד בקלון חבירו או כשרואים ילדים שנמצאים מכורח המציאות שנוצרה בבית תלמודם במצב שכולם מתכבדים בקלון חבריהם. אחד מהמהלכים החזקים ביותר לעזור להם להפסיק, הוא להרעיף עליהם אהבה יתירה, כי אז תתגלה נשמתם, ומשתתגלה נשמתם ותאיר להם, לא יצטרכו לשאוב את חיותם מקלון חבריהם.

אם יש למשל מריבה בין בחורים בישיבה, לו היינו רוצים היינו יכולים לדבר אתם במשך שבועות ארוכים בענין גנות הדבר ולהתרות בהם שיידעו שכל העבירות

נדבת הר"ר מתתיהו גילבערט הי"ו, מארגון ר' ישעיה'לעיס קיטשען
לכבוד ולזכר הרה"ק ר' ישעי' מקערעסטיר זיע"א

זיע"א הר"ר ישראל יהודה לאפפלער הי"ו, לע"נ הרה"ח ר' מנחם ב"ר משה ז"ל
אשר בחיים חיותו זכה להרבק בכל נימי נפשו הרה"ק ר' ישעי' מקערעסטיר זיע"א

יום המישי פרשת פרשת תזריע מצורע – ג' אייר ה'תשפ"א

הכנעת כח הגוי כעבודת היים

לאור פועל חייו של מופת הדור הרה"ק רבי ישעיה ב"ר משה מקערעסטיר זיע"א

שומר הברית עננו ביום קראנו

ידוע שהצדיקים הסמיכוהו להנהיג ולהשפיע על בני ישראל, זאת למרות שלא הגיע מגזע רבנים או צדיקים.

הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זיע"א אמר בהספידו אותו, שאביו הגה"ק מצאנו זיע"א אמר עליו שזכה להיות מנהיג בישראל משום שנטר את בריתו, כי כך קבע הקב"ה בסדר הבריאה, שהשומר את עצמו בקדושה ובטהרה, מקבל כח להשפיע לאחרים.

כן העיד הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל בשם צדיקי הדור הקודם, שאמרו עליו שמעולם לא פגם את בריתו, ולכן זכה להיות המשביר לישראל.

טוב עין הוא יבורך

הגה"ק מצאנו היה נוהג לברך את בניו בליל שבת. פעם היה אצלו הצדיק מקערעסטיר, הניח אף עליו את ידיו, והסמיכו להנהיג עדת ישורון. כששאלו בנו הרה"ק מגארליץ למה הוא מקרבו כל-כך, השיב לו: "אני נותן את ברכתי לאיש כזה שכאשר הוא מקבל רייני"ש, יש לו לב להעבירו הלאה לאחרים".

אכן, זהו הכלל, כשהאדם מרגיל את עצמו לא לקבל הנאה משום דבר כי אם ליתן ולחזור וליתן, הקב"ה מסייע לו באופן נפלא להשפיע על אחרים.

אחר כך לאחר הסעודה, כיבדו הגה"ק מצאנו לברך על הכוס, בהתבטאו עליו "טוב עין הוא יברך". כשהזמינו לעלות כדי לברך על הכוס, אמר: ליסקער רבי (הוא התגורר אז בליסקא בעירו של רבו הרה"ק רבי צבי מליסקא זיע"א שהיה אז זמן קצר אחר הסתלקותו), עלו למעלה, אם תעזרו לבני ישראל, ותוכלו לפעול ישועות.

גם הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א הסמיכו להנהיג ואף דיבר עליו גדולות ונצורות. כך ראו והכירו כל הצדיקים במעלתו של צדיק זה שהעלה ורומם את נשמתו מעלה מעלה ונעשה ראוי להנהיג את ישראל ולהשפיע להם משפע ברכות ה'.

פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון

אכן אם בכח השפעתו של צדיק עסקינן, ראוי לציין שיש כמה וכמה אופנים של השפעה, וכולם נמצאו בצדיק קדוש זה. האופן האחד הוא הידוע ביותר, מה שהיה

להחיות את נפשו. היה שם גם איזה גביר ונגיד, והוא הזמין את הרה"ק מראצפערט לארוחת בוקר בחדרו בבית המלון. הרה"ק מראצפערט ניאות להזמנתו.

מספר הרב ווייס, שסקרנותו גברה עליו לראות מה יעשה הצדיק בחדרו של הנגיד, שהרי נוהג הוא לצום. הלך אחריו לראות ומה גדולה היתה תדהמתו כשראה אותו אוכל לשובע נפשו. הצמיד את אזנו לדלת ומיד הבין שלא לחינם הזמין הנגיד את הצדיק, אלא משום שזקוק לישועה.

הוא שמע איך הנגיד מספר לצדיק שיש לו שכן אחד גוי שפתח פונדק ליד הפונדק שבבעלותו ומסיג לו את גבולו. הנגיד שפך את כל אשר על לבו, אך הצדיק לא הגיב מאומה. כשראה הנגיד שאין הצדיק מגיב מאומה, יצא משלוותו וכך אמר בכעסו: איני יכול להבין את הצדיקים בני ימינו... בעבר, כל אימת שקם המן לישראל, קם כנגדו מרדכי להצילם ממנו. ואילו בימינו, יש המנים רבים כל-כך ואין אף לא מרדכי אחד...

כששמע זאת הצדיק, קפץ ואמר: איך תרשה לעצמך לדבר כן, הרי אני בעצמי מכיר צדיק כמרדכי, הלא הוא רבי ישעיה מקערעסטיר, אשר הוא בעצמו יכול להכניע מאה המנים...

א לוסטיגן פורים

דומה למעשה זה סיפר הרה"ח ר' נפתלי צבי ווייסברג ז"ל מה דברידיה הוה עובדא: היה זה בערב ראש השנה שנת תרפ"א, ילד קטן היה והתכונן לנסוע עם אביו הרה"ח ר' חיים דוב ז"ל אל רבם בקערעסטיר. בטרם צאתם מן הבית, ביקשה

משפיע בפועל ידיו ליתן לעניים ולאביונים ולכל נדכאי לב, ולערוך סעודות מלוה מלכה להמוני בית ישראל, ובזה היה פותח שערי אוצר המלך.

כי כן הוא הדרך, **כשהאדם משפיע למטה, הקב"ה משפיע מלמעלה**, וכפי שביארו הצדיקים שמתעם זה אמר דוד המלך ע"ה "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" בלשון נוכח ולא אמרו בלשון נסתר כדרך שאמר שאר הפסוקים כגון "רצון יראיו יעשה... קרוב ה' לכל קוראיו... אלא שבאמרו "פותח את ידך" נתכוון אל האיש הישראלי, **כאשר אתה האיש הישראלי פותח את ידך לעני, הקב"ה משביע לכל חי רצון.**

אופן נוסף של השפעה שבלט אצל הצדיק, היתה ההשפעה הרוחנית, זאת כאשר הורה דרך לאחיו מישראל ומקרבם קרובים ורחוקים לאביהם שבשמים. האופן השלישי, הוא האותות והמופתים שיצאו מפתחו, בהשפיעו זרע של קיימא ופרנסה לבני ישראל.

ברוך מרדכי היהודי

ועוד אופן אחר של השפעה נמצא אצלו, והוא: כל פעם שהיהודי סבל משכנו הגוי, היה מוצא מהלך מיוחד ונפלא להכניע את הצר. תחילה נביא כמה עובדות בענין זה, בהן נשמעו ביטויים מפליאים מפי הצדיק, ואז נביא ממקורות חז"ל, ונראה שהיא סוגיא עתיקה.

הרה"ח ר' משה חיים ווייס ז"ל סיפר שפעם שהה בעיירת מרפא יחד עם הרה"ק רבי הערץ מראצפערט זיע"א, שהיה מפורסם כצדיק וקדוש המתענה כל הימים ואוכל רק בלילות תפוח אדמה צונן בשביל

להקבר בקברי עכו"ם, ראו והבינו את דברי הצדיק – א לוסטיגן פורים.

הנה כי כן, כמרדכי הצדיק בשעתו, היה בכוחו של צדיק זה להכניע את קליפת המן.

רוממות א-ל בנרונם וחרב פיפיות בידם

הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זיע"א אמר: יש כח גדול להעביר רשעים מן העולם, והוא נמצא ביד הצדיק מקערעסטיר.

פעם בסעודת ראש חודש חשוון, ביקש הרה"ק מסטראפקוב שיקרבו אליו את אחד מהחסידים שהיה מטיב נגן ומומחה בכתיבת תווי נגינה. כשהלה התקרב אליו, אמר לו בזה הלשון: מקובל מצדיקים שניגון חדש מסוגל להשפיל רשעים. על כן אני מבקש ממך שתכתוב את התווים של הניגון החדש ששרנו בראש השנה, ותשלח אותו כדורון לצדיק מקערעסטיר, כי בידו הכח נתון להשפיל רשעים.

שלח את המושל לעלמא דקישוטא

עוד סיפר הרה"ק ר' מרדכי קרויס ז"ל מעשה שהיה עמו: בתחילת מלחמת העולם הראשונה, כשריחפה גזירת הגיוס על צעירי עמנו בגולה, הלך הוא שהיה אז מיד לאחר נישואיו, ושיחד הן את המושל של העיר והן את הפקיד הממונה על לשכת הגיוס, והם העלימו עין ממנו.

אולם אותו פקיד, רשע גדול היה, ובהבינו שיש לו הזדמנות להרבות את הוננו, היה בא כפעם בפעם אל אביו של בעל המעשה, ואומר לו: אם תיתן לי כך וכך דמים

אמו מאביו, שבהיותו אצל הצדיק, יזכיר אצלו את דבר צרתם עם השכן הגוי שמתנכל להם. אולם אביו טען שראש השנה אינו זמן מתאים לכך, וכדאי להמתין עם זה לזמן אחר...

הם הגיעו לקערעסטיר, ובהזדמנות הראשונה שנכנסו אל הקודש, נכנסו והושיטו קוויטל לצדיק. הצדיק לקח את הקוויטל וכדרכו בקודש התנמנם על מקומו. כשראה ר' נפתלי צבי שהיה אז ילד קטן, שהצדיק מתנמנם, לחש באזני אביו: "אל תשכח להזכיר את השכן הגוי כבקשת אמא".

מיד התנער הצדיק, פנה אל האב ושאל: "מה אומר הילד?". בנסיון להתחמק, ענה אביו: "לא, לא, הוא לא אמר כלום". אך הצדיק לא הרפה: "לא יתכן שלא אמר כלום. אם אמר, כפי הנראה יש לו מה לומר". והוסיף: "הלא יודע אתה שאני איש סקרן ורוצה לדעת הכל..."

משלא נותר בפניו ברירה, פתח וסיפר על השכן הגוי שמתנכל להם ואינם יכולים להתפטר ממנו. כששמע זאת הצדיק, קירב אליו את הילד, ליטפו בלחיו, ואחר אמר לו: "אמור לאמך – א לוסטיגן פורים [פורים עליז]". סתם ולא פירש.

כשבאו שוב לקראת יום הכיפורים ונכנסו אל הקודש, הזכירו שוב את צרתם עם השכן הגוי. פנה שוב הצדיק אל הילד, ואמר לו: "הלא כבר אמרתי לך שתאמר לאמך – א לוסטיגן פורים!".

עברו שבועות וחלפו חדשים, הגיע ערב שבת שירה והגוי נחלה בחולי קשה. מצבו הלך והתדרדר, וביום צום תענית אסתר, התפגר. למחרת כשהוציאו את הפגר

לעירו, וכיון שנכנס העירה, ראה שיש שם מהומה גדולה. לשאלתו על מה המהומה, סיפרו לו שאותו גוי רשע נעלם ואין יודע מקומו.

לאחר מכן התברר שהגוי נסע לאיטליה, ושם קפח את חייו במו ידיו. כשבריר מתי זה קרה, נודע לו שזה קרה באותם רגעים ממש שהצדיק עמד על ציון רבו הקדוש ועשה תנועות בידיו.

הגוי מוכרח ליטול

עוד סיפר הרה"ח ר' בנימין זאב לאנדא ז"ל מה שראו עיניו: הוא עמד בחדרו של הצדיק, והנה נכנסו קבוצת אנשים מקליינווארדיין והלינו על מושל העיר שהוא רשע גדול ומצר את צעדיהם של ישראל. בתחילה יעץ להם הצדיק להוזיל מממונם כדי לשחדו, וכך יפסיק במעלליו. אבל הם טענו שכבר ניסו את כוחם בכך, אך המושל אינו רוצה ליטול כסף. אמר להם הצדיק שישדלו אותו ליטול, ושוב ענו ואמרו שכבר שידלו בכל דרך אפשרית ולא עלה בידם.

נענה להם הצדיק, וכה אמר: יעקב אבינו פעל בעבודתו שהגוי יוכרח לקחת, כמו שנאמר בפגישת יעקב עם עשו "ויפצר בו ויקח". מעתה אם בר דעת הוא, הוא נוטל ממון, ואם לאו – יטול מיתה משונה, כי ליטול דבר מה הוא מוכרח. קח שנה ושילש: יש לי בקבלה שהגוי מוכרח ליטול, אם לאו ממון, יטול מיתה משונה...

אדער בייגן אדער לייגן

כן סיפר הרה"ח ר' משה מארגערעטן ז"ל שאמו סיפרה לו שבעת מלחמת העולם הראשונה, נלקח אביהם לצבא ואמם ניהלה

– מה טוב, ולא – אמסור את בנך לצבא. לאביו לא היו שתי ברירות ונתן לו כל פעם כפי שביקש. פעם נתבקש על ידו ליתן סכום גדול מאוד אשר לא היה לאל ידו להשיגו... ר' מרדכי עצמו היה נוהג להזכיר את עצמו אצל רבו בקערעסטיר שיפעל לו ישועה בענין, אך הצדיק לא היה מגיב לו מאומה. גם עכשיו, כשהיה אצלו וסיפר לו על דבר צרתו, לא הגיב לו. בצר לו נכנס אל הרבנית, ושפך בפניה את מר לבו כי הוא בא כל פעם אל בעלה הצדיק ושוטח בפניו את צרתו ואינו מגיב לו. נכנסה היא אל הצדיק ואמרה: רבי! עשה נא טובה לר' מרדכי. הלא רק עכשיו היו נישואיו, והרי אנו היינו השדכנים ואפילו הובלנו אותם תחת לחופה (כפי הנראה היו קרובי משפחה).

כששמע זאת הצדיק, העביר את ידו על פניו כמה פעמים, ואחר אמר: "קבלה יש לי ממורי ורבי הצדיק מליסקא, שאם אין שום ברירה להתיישר עם הערל, הרי שאחת מהפעולות הקלות ביותר, היא לסלקו מן העולם". הוא פנה אל ר' מרדכי וביקש ממנו שיודיע לבעל העגלה ר' ישראל שלמחרת בבוקר יסעו לציון רבו הקדוש בבית החיים בליסקא...

ויהי בבוקר, הם נסעו יחד לבית החיים בליסקא. בציון הקדוש ראה ר' מרדכי איך הצדיק עושה תנועות בידיו. כשסיים, אמר: ר' מרדכי! אתה יכול לחזור לביתך. אינך מה לחשוש מהגוי, הוא כבר נמצא בעלמא דקישוטא (כך נהגו לומר באונגאריין על הגוי שמת במקום עלמא דקשוט שאומרים על ישראל, זאת על שם אחד הנשיאים דשם שנקרא בשם קישוטא).

ר' מרדכי התברך בברכת פרידה ושב

תכלית שבגללה ברא הקב"ה את העולם. הוא אומר: פעמים הרבה כשהאדם נמצא באיזה מצב פרטי שבו הוא סובל מהגוי, כגון מחמת שיש לו עמו קשר מסחר, אין הוא קולט שזה חלק מהכוונה הכללית של הקב"ה שהאומה הישראלית תהיה הכבשה האחת, ושבעים האומות יהיו שבעים הזאבים אשר רוצים לטרוף תמיד את הכבשה האחת, וכל אותן שבעים אומות, שהן בעצם שבעים קליפות, נבראו בשביל אותה תכלית, כדי שבני ישראל יצטרכו לעבוד כדי להשפילם.

הן אומות העולם יונקים ממרכבה של טומאה, כדאיתא בספ"ק "נועם אלימלך" ובשאר ספרים, ולכן כשרואים את האומות מצליחים, זה מורה על כך שהקליפה מצליחה ר"ל, ורצון הקב"ה שיתקיים "קרני רשעים אגדע", דהיינו שהקליפה תושפל ותתבטל, וממילא לא יהיו לאומות שום כח להצר את ישראל. ומזה יבין האדם, שאם הוא נקלע למצב שבו הגוי פועל לרעתו, יש לו עבודה גדולה להכניע את הקליפה שממנה אותו גוי יונק את חיותו.

כך אנו מוצאים שבתחילת השנה, לאחר כל עבודת ימי הרצון, בבואנו להמשיך שפע גדול לכל השנה כולה, מביאים שבעים פרים כנגד שבעים האומות, ופוחתים והולכים כדי להורידם מטה מטה, כי כך רצונו יתברך שנשפיל את הקליפה שהיא מקור נינתם.

הכניעת הקליפה על-ידי הבאת

תכליתה לירי גמר

ובכן, איך דבר זה נעשה? איך יוכל בן ישראל להשפיל את קליפת הגוי? התשובה היא: היות שכל תכלית בריאת האומות היתה כדי לעורר את בני ישראל בתשובה, נמצא

פונדק לפרנסת המשפחה. היה שם איזה ערל שיכור שהיה נכנס כפעם בפעם לשתות ולא די שלא היה משלם, עוד היה מותר שם הרס בפונדק. כשראתה שאינה מוצאת דרך להפטר מהחולירע הזה, נסעה לקערעסטיר ושטחה את צרתה בפני הצדיק.

אמר לה הצדיק: איך האב בקבלה אז א גוי מוז זיך אדער בייגן אדער לייגן ניש לי בקבלה שהגוי מוכרח או להכנע או להשכב — כלומר למות].

סופו של דבר היה שהערל נכנע, כשלפתע רוח אחרת נכנסה בו, והתחיל לשלם את חובותיו ואף לעזור לאם המשפחה בסידור הפונדק.

קרני רשעים אגדע

והנה כשמאספים את כל הביטויים של אותו צדיק בעל ההילולא, רואים דבר פלא, איך שדבר פשוט וקל היה אצלו להכניע את הגוי. ואמנם כשנתבונן בזה היטב, נגלה שאפשר ללמוד מזה לדידן ולקבל ממנו סיוע בעבודת ה'. ובכן, נרחיב מעט בענין ונמצא נחת.

הנה לכל אחד יש מסלול מיוחד שעליו לעבור בימות חייו בזה העולם, זה מתקשה בפרנסת המשפחה, זה מתקשה בחינוך הילדים, זה מתקשה בענייני שידוכים, זה מתקשה בענייני בריאות, וכן הלאה, כל אחד וצרותיו, כל אחד וקשייו, וכל מאמינים שהקב"ה טוב ומטיב ושכל מה שהוא עושה הוא אך לטובת האדם הגם שאין הולך לו לאדם כפי שהוא עצמו היה רוצה.

ועוד יש מי שסובל בגלל איזה גוי רשע שמתעלל בו, בכל מיני אופנים, בגוף או בממוך. ולכשמתבוננים בזה, מבינים שאותה מציאות בה הגוי גורם סבל לישראל, היא חלק מאותה

שהוא מאמין שהוא לטובתו.

אולם כשמדובר בצרת האומות הרודפים את היהודי הפרטי או את האומה הישראלית בכללות, שם אין כלל מקום להסתפק, כי ברור למדי שהתכלית היא שבני ישראל יכניעו את הקליפה וישפילום, וכל הרשעה כולה בעשן תכלה, עדי לא יישאר ממנה זכר.

השרשת היריעה שאין לה כח עצמי

ואמנם הדרך להשפילה אינה על-ידי רצון חזק להשפילם, כי מה יתן ומה יוסיף אפילו הרצון החזק ביותר, אלא הדרך היא על-ידי היוצאת הניצוץ הקדוש ממנה. כי הנה באמת אין לקליפה כח חיות משל עצמה, ואף היא אינה יכולה לחיות אלא אם כן תקבל חיות ממקור החיות שהוא יחידו של עולם, ואכן בגין כך היא זקוקה לניצוץ קדוש השוכן בתוכה ומחיה אותה, וכיון שיבוא יהודי ויוציא ממנה אותו ניצוץ, ממילא היא תיכלה.

יש ואנו נתקלים באיש אחד אשר מראה אמיד לו ומדבר גבוהה גבוהה כביכול יש בידו להרע לנו, ואנו מתחילים לרעוד מפניו, מה יהיה? הלא יוכל בקשריו המסועפים ובכיסיו המנופחים לחולל לנו צרות... תוך כדי ניגש אלינו אחד ואומר לנו: "עזבו לכם! אני מכיר אותו, הוא רק מדבר. אין לו לא כסף ולא זהב ואף לא קשרים. יש לו רק פה גדול שעמו הוא מאיים, זה ותו לא". הנה תיכף ומיד אנו נרגעים, שהרי אנו מבינים שאין תוכו של זה כברו ואין לנו באמת ממה לחשוש.

כזו היא הקליפה. לנו נדמה שיש לה כח להרע לנו, אבל באמת אין לה שום כח.

שבעצם זה שהיהודי מבין זאת, ומתעורר לחזור בתשובה בעקבות כך, הוא מכניע בכך את הקליפה וגורם לגוי לאבד את מקור יניקתו.

וכאן צריך להדגיש החילוק בין שאר הצרות והקשיים הפוקדים את ישראל, לבין צרת האומות המייסרים אותם. כי הנה בשאר הקשיים, אין האדם יודע בשעת צרתו אם כך בדיוק צריך להיות לטובתו, ועליו לעבוד ולהתייגע כדי להכניע את עצמו ולומר: "ברור לי שהמצב שאני נמצא בו, הוא המצב הטוב ביותר בשבילי וזה ישועתי". ולמשל, כשהאדם רואה שאינו מוצא את זיווגו והשנים עוברות וחולפות, הלא יתכן שהבת המיועדת לו עדיין צעירה לימים, ודווקא המתנתו, היא טובה בעבורו, כי דווקא על ידי כך ישא את בת זוגתו האמיתית כשתבוא לפרק השידוכים.

לית דין צריך בושש

וכן כשהאדם ממתין לזרע של קיימא ואין, הוא מחזק את לבו באמונה שחשבונות רבים יש בשמים, כגון חשבונות של גלגולים וכדו'. ואפילו מי ששרוי בעניות, הלא יודע הוא שיש מי שנולד במזל של עניות ויש מי שנולד במזל עשיר, וכבר היה מעשה באמורא הקדוש רבי אלעזר שהיה שרוי בעניות גדולה וביקש לשנות את מזלו, ששאל אותו הקב"ה אם רצונו שיחזיר את העולם לתוהו ויברא אותו מחדש, כי אז אפשר שייוולד במזל של עשירות.

כך כל כאב שנוצר לו לאדם בגלל אלה המקיפים אותו בחייו, כגון משפחתו, שכניו, חבריו, וכן הלאה, אע"פ שאין האדם מכיר את החשבונות, הוא מקבלו באהבה מפני

ישראל, וממילא הדר הוא לכל חסידיו. והנה יש מנהג הקהילות לזמר בעת אמירת פסוקים אלו בתפילת שחרית כשיש שם ברית מילה. כמה טעמים לדבר, ואחד מהם משום שברית נקרא הדר מפני שהוא כנגד המידה השמינית ונעשה ביום השמיני. ועוד טעם הוא כנ"ל, משום שבמצות ברית מילה כורתים את הקליפה שמסביב לקדושה ומשליכים אותה, ובזה מכריתית את שלוש הקליפות הטמאות המצרים לישראל, וכשעושים זאת, מתעוררת שמחה גדולה בשמים ובארץ. לכן מזמרים ואחר-כך אוכלים סעודה של בשר ואומרים שירות ותשבחות להשי"ת.

על הרה"ק מריבניץ זיע"א מסופר שכשהיה רואה שהכינו ארוחה חלבית לסעודת ברית מילה, היה פונה למשמשו בקודש ושואלו בפליאה: "היתכן ברית מילה בלי סעודה?!" הנוכחים היו תמהים, הלא סעודה דשנה הכינו... אבל בשבילו סעודה שאין בה בשר, אינה סעודה, והשאלה במקומה עומדת: "ברית מילה בלי סעודה?! היודע אתה מה עשית היום?! הלא הכנעת את שלוש הקליפות הטמאות! נצחת היום את אומות העולם!!!"

אכן אותו צדיק, הרה"ק מקערעסטיר זיע"א, היות שנטר את בריתו כל ימיו, הכניע בזה את הקליפה ביתר שאת, כי לא נתן כלל לאומות העולם היונקות מהמרכבה דטומאה לשלוט בו מאומה, ולכן כשהוא היה צריך להכניע את הגוי, לא היה זה דבר קשה בשבילו.

דוב לה' והתחולל לו

במסכת גיטין שנינו (ז, א): שלח ליה

להיפך, את כל כוחה היא שואבת מאתנו, מהקדושה. על כן אמר הצדיק מקערעסטיר. אין שום קושי להכניע את הקליפה. אמנם יש לה תכלית גדולה, אבל כשצריך לפעול ישועה ליהודי להצילו מיד הגוי הרודפו, דבר של מה בכך הוא להוציא ממנו את הניצוץ הקדוש המחיה אותו ובכך להציל את הנרדף.

מילתא זוטרתא היא

בעוד כשבאים יהודים עם שאר חבילי טרדין, איש איש וצרתו, אין הדבר קל לפעול להם ישועה, כי חשבונות רבים יש לכל דבר ומי יודע מה טוב לו לאדם, כשבאים עם צרה זו שבה הגוי רודף את היהודי, הלא הדבר פשוט וברור שצריך להכניע את הגוי ואפילו לסלקו מן העולם, וזה הרי דבר קל הוא, כי הצדיק מבין שכל תכלית בריאת אותו גוי הוא כדי להחזיר את היהודי בתשובה, וכיון שהיהודי כבר נתעורר בתשובה וכבר בא אל הצדיק שבאמונתו יחיה לבקש ישועת ה', אומר לו הצדיק: אין לך יותר מה לדאוג; היום או מחר הגוי יסתלק מן הדרך, שהרי כל תכליתו היתה לקרב אותך אל בוראך, והנה נתקיימה התכלית והוא יכול להסתלק.

שירו לה' שיר חדש – הכנעת

הקליפה בברית מילה

דוד המלך ע"ה כתב בתהילותיו: שירו לה' שיר חדש תהילתו בקהל חסידים. אחד מהשירות הנאות ביותר לכבוד השי"ת הוא, כשמכניעים את האומות. לעשות נקמה בגוים תוכחות בלאומים, לאסור מלכיהם בזיקים ונכבדיהם בכבלי ברזל, לעשות בהם משפט כתוב, כי אז אז החיות חוזרת לבני

כך יש עדויות רבות מאנשים שפעם עזר אותם שוטר גוי ליתן להם דו"ח על עבירת תנועה, וכיון שחזיקו בעצמם הידיעה שאין לגוי זה שום כח עצמי, פתאום נהפך לבכו אליהם ושלחם לחופשי בלי כתיבת דו"ח.

וכל המינים כרגע יאבדו

הנה בתפילתנו אנו מתפללים "ולמלשינים אל תהי תקוה וכל המינים כרגע יאבדו", וכוונתם ז"ל כדי להכניע בברכה זו את כח הקליפה, ואכן בסידורי המקובלים נוקדו אותיות שם הוי"ה בברכה זו בנקודות המורות על ספירת כתר, שהיא הספירה העליונה ביותר, והטעם כי כשהקליפה המסובבת את הקדושה תתבטל, אז יהיה השם שלם והכסא שלם.

הנה בדרך כלל האדם מכוון בעיקר בברכת השנים, שהרי הוא זקוק לפרנסה, ואם הוא או אחד ממשפחתו זקוק לרפואה, אזי הוא מרבה לכוון ולהוריד דמעות בברכת רפאנו. אבל כשמגיע לתקע בשופר ולברכת ולמלשינים, הוא כבר נכנס למרוצה. ולמען האמת, מאוד מאוד צריך לכוון דווקא בברכת המינים, שהרי ברכה זו נתייסדה כדי להכניע את הקליפה, וכשהקליפה תתבטל, ממילא לא יידע האדם מכאוב.

שפוך חמתך אל הגוים אשר לא

ידעוך

בשם הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א אמרו, שמטעם זה אנו אומרים בליל שימורים "שפוך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך" (תהילים עט, ו), כי בליל זה כולנו בבחינת צדיקים, כולנו בבחינת הרה"ק רבי

מר עוקבא לר' אלעזר: בני אדם העומדים עלי ובידי למסרם למלכות, מהו? שרטט וכתב ליה: אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעוד רשע לנגדי (תהלים לט, ב), אף על פי שרשע לנגדי, אשמרה לפי מחסום. שלח ליה: קא מצערי לי טובא, ולא מצניא דאיקום בהו! שלח ליה: דום לה' והתחולל לו (שם לו, ז), דום לה' והוא יפילם לך חללים חללים, השכם והערב עליהן לבית המדרש והן כלין מאיליהן. הדבר יצא מפי רבי אלעזר, ונתנהו לגניבא בקולר (מסרו את גניבא, מי שהציק למר עוקבא, בידי אלו הקושרים את הנידונין להריגה על-ידי המלכות).

כמה מאירים דברי חז"ל...

יש ואנו סבורים כאשר קמים אלינו שונאים להצר את צעדינו או את צעדי עולם התורה, שהדרך הנכונה היא לצאת כנגדם במלחמת חרמה כדי להכניעם. אומרים לנו חז"ל: לא זוהי הדרך! שב ועסוק בתורה, והם כלים מאליהם, כי על ידי הגברת כח הקדושה, הניצוץ הקדוש המחיה את כח הטומאה נשאב אל הקדושה, וממילא כח הטומאה מאבד את תקפו.

האמונה שאין לקליפה כח עצמית, אלא היא שואבת את כוחה מהקדושה, היא זו שמועילה יותר מכל. הנה אותה סגולה שמשתמשים בה כשרוצים לנצח את הגוי, שאומרים בפה: "אדער זיך בייגן אדער זיך לייגן", אף זו נובעת מכך, כי על ידי שמחזקים הידיעה במוח, שאין לגוי זה העומד מולנו שום כוח, אלא יונק את חיותו מניצוץ קדוש, וכשחוזרים בתשובה, אותו ניצוץ יוצא ממנו, ממילא הוא מאבד את שארית כוחו.

יהיה זרעך, רצה לומר אף בדורות האחרונים יהיו כל העובדי כוכבים ומזלות נכנעים לפני ישראל, שאף על פי שאינהו לא חזי מזליהו חזי, והם שרי מעלה שהם מבינים גדולת ישראל ומעלתם איך שעל פיהם הם חיים וקיימים, והם נכנעים לפניהם, אמן כן יהי רצון.

הנה יש שהיהודי רוצה לבנות והוא סבור שיהיה עליו להתחנף לפקיד הגוי ולהתחנן בפניו שיתן לו את האישורים הנדרשים. מגלה לו הרה"ק מקאזניץ זיע"א שאם ירגיש כך, הוא יהיה בצרות צרורות. עליו להכיר שאין לאותו גוי שום כח עליו, כי אדרבא, הגוי יונק מאתנו, וכל כמה שיכיר בכך ויוסיף בקדושה ובאמונה, הכל יבוא על מקומו בשלום והם כלים מאליהם.

זכותא דהאי קרישא ופרישא הצדיק מקערעסטיר, שהוציא ענין זה לידי גילוי, יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

ישעיה, כולנו יכולים להכניע את הקליפה. הן ראה ראינו אצל יראי ה', ששפכו את היין שנשפך בעת אמירת המכות בפתחי הגויים הרודפים אותם, וכך נתפטרו מהם, כי כשהאדם מגיע להכרה ברורה שאין לגוי שום כח עצמי, הוא יכול להכניע את הקליפה כדוגמת הצדיקים.

ידבר עמים תחתנו

לסיום נביא לשון הספה"ק "עבודת ישראל" (סו"פ לך לך): זהו שאמר הכתוב (בראשית טו, ה) הבט נא השמימה וספור הכוכבים, ספור הוא לשון בהירות והארה. וזה שדרשו חז"ל (בראשית רבה מד, יב) שהעלהו למעלה מכיפת הרקיע, רצה לומר שהראהו שהוא למעלה מכל העולמות והוא המאיר בכל הכוכבים ומזלות ובגינו כולם עומדים וקיימים, ולכך השוו כולם להמליך את אברהם עליהם לפי שראו שבצילו הם חיים והוא עיקר כל העולמות. ואמר לו כה

הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי נפתלי צבי ב"ר מנחם מענדל מראפשיץ

זיע"א

נסתלק לגנוי מרומים ביום י"א באייר ה'תקפ"ז

גדלות נשמתו ושלמותה

תלמידו הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זיע"א אמר: הכרתי שלושה צדיקים שהיו בבחינת אדם הראשון קודם החטא, הרב הזקן (התכוון לרבו מראפשיץ)¹², בעל אור לשמים (הרה"ק רבי מאיר מאפטא זיע"א) ובעל מאור ושמש (הרה"ק רבי קלונימוס קלמן הלוי זיע"א).

האדמו"ר רבי יהודה מסטוטשיץ זיע"א¹³ אמר: י"א אייר עולה במספר מאתיים שלושים ושתיים, והוא כנגד ארבעה המילויים שכותבים בהם שם הוי"ה, שהם שם מ"ה, שם נ"ב, שם ע"ב ושם ס"ג, אשר עולים יחדיו במספר מאתיים שלושים ושתיים, והסתלקות הרה"ק מראפשיץ ביום זה מרמזת שנשמתו באה אל שלמותה.

פעם אמר בעל "דברי חיים": "איש נאמן כזה לשכינה הקדושה לא יהיה עוד עד ביאת המשיח!". וסיפר שפעם הרים ידיו לשמים ואמר: "אם תחשוב שאני מבקש

תיקון לנשמתי – לא ולא. לא אכפת לי שתושלך נשמתי לארבע כנפות הארץ ולעולם לא תבוא אל תיקונה. אינני מבקש אלא למען כבוד שכינת עוזך".

מראה הנשמות המתפללות על קברו

הרה"ק מראפשיץ נטמן לפי בקשתו בלאנצהוט, וזאת לאור מה ששמע מרבו הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א¹⁴ שיש שם אוויר זך מאוד. האדמו"ר רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א היה מספר שהגבאי בקהילת לאנצהוט, ושמו ר' יעקב גולדשטיין, היה גיבור עצום ומורא לא יעלה על ראשו. כשהיו רוצים לילך על קברו של הרה"ק מראפשיץ באמצע הלילה, היו פונים אליו כי ידעו שהוא צועד ברחובות קריה באמצע הלילה מבלי לפחד מאימת הערלים השיכורים.

פעם נתבקש על-ידי אחד מבני משפחתו אשר ביקשו לקחתו אל הצבא,

¹² ה'דברי חיים' זיע"א לא הזכיר שם העיר כפי שנהג שלא להזכיר כלל שמות ערים חוץ משמות המוזכרים בתורה מפני שחשש שמא הם שמות עבודה זרה.

¹³ בנו של הרה"ק ר' יצחק מסטוטשיץ בן ר' משה מראוואדוב בן ר' אליעזר מדזיקוב בן ר' נפתלי צבי מראפשיץ זיע"א.

¹⁴ ה'חוזה' זיע"א היה גר בצעירותו בעיר לאנצהוט.

והלא היו יכולים לחמם בהם את הבית. בנו הרה"ק רבי אליעזר מדז'יקוב זיע"א הבין שקצפו לא יצא על שאינם חסים על ממונו, אלא מפני שהקיסמים המפוזרים בחצר מפריעים לו בעשיית גלגולי השלג כאשר בני הבית אינם רואים. יצא אל החצר ומצא את נעלי הבית (פאנטאפיל) של אביו טמונים בשלג. הבין שאביו שכח אותם בשלג כאשר מיהר להיכנס הביתה לאחר שנתגלגל בו. תפס אותם בידי ונכנס אל אביו לשאול אותו של מי הם, כאשר כוונתו לרמז לו שחשף את מעשיו. כשראה אותו אביו עם נעלי הבית בידו, אמר לו בלשון של טרוניה: נו, אז מ'כאפט דעם טאטין אויף דער עלטער מיט א מעשה רב, דארף מען זיך אזוי בארימען? ! [כשתופסים את האב בזקנותו במעשה רב, צריך לעשות מזה רעש גדול כל כך? !].

נכדו הרה"ק רבי יצחק מסטוטשין זיע"א אמר: זקני הרה"ק מראפשיץ לעת זקנותו לא היה צריך את גלגולי השלג לעצמו, שהרי נשמתו זכה ונקיה היתה, אלא עשה אותם עבורו כדי שאנו נוכל להניח תפילין.

יודבר באזני עם הארץ

עוד יש סיפור על הסתרתו של הרבי מראפשיץ (סופר הן על-ידי האדמו"ר מפשעווארסק זיע"א והן על-ידי האדמו"ר מסטוטשין זיע"א): אצל הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זיע"א היו נערמים הרבה דיני תורה בין סוחרים פשוטים ועמי הארץ, וכיון שלא היה לו פנאי אליהם, העביר אותם לתלמידו הרה"ק מראפשיץ, וכך היו נוהגים בעל הדין להמתין עד שהיה הרה"ק מראפשיץ בא לחסות בצל רבו ברימנוב ואז

שילך להתפלל עבורו על קברו של הצדיק. הלך אל הקבר בחצי הלילה וכשניסה לפתוח את הדלת ראה שאינה נפתחת בשום אופן. השקיף בעד החלון וראה אוהל מלא בנשמות עטופות בטליתות המתנענעות קדם ואחור. תקף אותו אימה וחרדה וכמה ימים רצופים לא היה מסוגל לצאת ממיטתו.

כך בלבב את הבעל דבר

הרה"ק מראפשיץ היה מתנהג בהסתרה גדולה, כידוע שהיה אומר הרבה ומילתא דבריחותא, כאשר האנשים הפשוטים לא היו יורדים לסוף דעתו הקדושה. ולא רק האנשים הפשוטים על אף הבעל דבר בכבודו ובעצמו לא ירד לסוף דעתו. קודם הסתלקותו עשה בידו תנועת "פייג" (תנועה המורה על התלוצצות מהזולת) ואמר: "עד עכשיו סבור היה הבעל דבר שאני מאנשיו".

בעת הלווייתו עשה הראה הרה"ק בעל 'בני יששכר' מדינוב זיע"א באצבעו כלפי שמיא, כאומר: הצדיק כבר נמצא אי שם גבוה בגן עדן. אמר על כך האדמו"ר רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א: אע"פ שמבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויקהל) שאפילו הצדיקים אינם נכנסים לגן עדן קודם שלוש יום, אפשר שאין הרה"ק מראפשיץ בכלל זה, שהרי כבר העיד עליו תלמידו בעל "דברי חיים" שהיה בבחינת אדם הראשון קודם החטא.

גלגול שלג לעת זקנה

מסופר שפעם, בעת השלג, הראה פנים זועפות לבני ביתו על שאין חסים על ממונו ומשאירים קסמי עץ מפוזרים בחצר

ומצא את העולם עצבים. כששאל אותם לפרש הדבר, אמרו לו שיש עצירות גשמים והרה"ק מרימנוב כבר גזר עליהם כמה וכמה תעניות אך עדיין לא באו מים. אמר להם הרה"ק מראפשיץ: "מה?! כשיש עצירות גשמים מתענים? כשיש עצירת גשמים שותים לחיים!" הלכו לבקשתו לקנות יין ישן. שתו לחיים ומיד נפתחו ארוכות השמים וירדו גשמי ברכה לרוב. כשבאו לספר זאת לרבו, אמר: "גם אני בצעירותי יכולתי לעשות כן".

חשש הרה"ק מראפשיץ שלא יבוא מחמת מעשה זה לידי התנשאות. היה שם איש אחד, מחוצף ועז פנים, שהיה נוהג כל פעם כשהרבי מראפשיץ היה אומר מילתא דבדיחותא, להשיב במילתא דבדיחותא כנגדו והיה פעמים הרבה מתלוצץ בסכלותו אף מהרה"ק בעצמו. פנה אליו מיד הרבי מראפשיץ ואמר לו: "הראית?! מה שהרבי לא הצליח לעשות בהרבה תעניות, אני עשיתי בשתיית לחיים. נו, עכשיו כבר תחזיק ממני?!!" השיב הלה לעומתו: "וכי חכמה היא זו?! הלא בעבר כבר הביאו אנשים כמותך מכול לעולם!". שמח הרה"ק מראפשיץ מתשובתו של זה והמשיך בדרכו.

זייט נישט קיין שוועניץ

נוהג היה הרה"ק מראפשיץ להשקות איזה אילן כל יום בעת הליכתו לבית הכנסת להתפלל. היו פעם שני חסידים שהסתקרו מאוד לדעת מה מכון רבם הקדוש במעשה זה. פנו אליו ושטחו בפניו את רצונם לדעת מה הוא מכון כשהוא משקה את האילן. הורה להם רבם לצום יום שלם ולשוב אליו. כששבו אליו לאחר תעניתם, אמר להם רבם

היו מתדיינים אצלו בחדר בית הדין הסמוך לבית המדרש.

באחד מביקוריו ברימנוב, באו שני סוחרים סוסים להתדיין אצלו. היה אז קודם התפילה, וכשעבר הרה"ק מרימנוב את חדר בית הדין בדרכו אל התפילה שמע איך תלמידו חוזר בפיו על טענות הסוחרים – טענות המלאות בשקרים וכזבים, דברי הבל ורעות רוח. פנה אל הסוכבים אותו ואמר: "כסבורים אתם שהוא חוזר כעת על טענותיהם של הסוחרים?! הוא מכון עכשיו בדיבוריו את כל הכוונות שהארי"ז"ל הורה לכוון קודם התפילה". והוסיף: "גם אני בצעירותי יכולתי לנהוג כן (רוצה לומר: לומר דיבורים פשוטים ולהתאים אותם עם כוונות הארי"ז"ל).

בסתר המדרגה

פעם בא הרה"ק מדז'יקוב זיע"א אל אביו וסיפר לו בהתפעלות על איש צדיק שהגישו לו כוס בלתי טבולה וידע מיד לומר שאינה טבולה. וסיפר שביקשו לנסותו והעבירו לפניו כלים הרבה אשר חלקם טבולים וחלקם אינם טבולים, וידע לומר בדיוק רב אלו מהם טבולים ואלו מהם אינם טבולים.

אמר לו אביו: במטותא מינך, אם יגישו לך מים בכוס שאינה טבולה ותראה את רוח הטומאה המרחפת על הכוס, לעולם אל תאמר שכוס זו איננה טבולה, אלא תאמר שאינך צמא למים, כי מדרגות חייבים להסתיר.

הורדת גשמים על-ידי שתיית לחיים

פעם בא הרה"ק מראפשיץ לרימנוב

מזמין אצלו את שני תלמידיו, האריות שבחבורה, הרה"ק בעל "דברי חיים" מצאנו זיע"א והרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א, והיה מוסר להם שני מאמרי חז"ל ומבקש מהם לקשרם זה בזה. היו הצדיקים פונים הצדה ומקשרים את שני המאמרים בכח פלפולם. כששבו אל רבם לומר לו את פלפולם, היה אומר להם שאינו זקוק לשמוע, כי העיקר היה צריך שיתקשרו שני המאמרים כדי להמשיך איזה ענין לזה העולם, וכיון שכבר נתקשרו על ידם, אינו צריך יותר.

האדמו"ר רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א סיפר שהרה"ק מראפשיץ היה עוסק כל יום מימות השנה או בלימוד איזה הלכה מהלכות סוכה או בעשיית איזה דבר מתקון הסוכה, ובכל זאת היתה סוכה עשויה מכל הקולות הקיימות גם יחד, מלבד ודופן עקומה וכן הלאה.

יש מתפללים ויש מתפללים

לפי עדות אחת היתה ברכת אהבת עולם בימי השבועות נמשכת בראפשיץ ארבע שעות תמימות. הרבי היה עובר מחסיד לחסיד מניח את ידיו הקדושות על כתפיו ואומר עמו ביחד התפילה ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל... והיה נוטע בתלמידיו התשוקה לאהבת התורה ולקרבת ה'.

כן היה נוהג להסתובב בכל התפילות בין המתפללים, והיה אומר לאחר התפילה: "ס'איז דא אזעלכע וואס דאווענען ווי עס דארף צו זיין, און ס'איז דא אזעלכע וואס ס'איז א שאד אויף זייערע קוילן וואס זיי שיסן". ניש כאלה שמתפללים כראוי ויש

בזה הלשון: "איר זאלט נישט זיין קיין שווענץ" [שלא תהיו זנבות].

גם את המופתים שהתגלגלו מפתחו היה מקפיד מאוד להסתיר, וכשהיה מתפרסם איזה מופת שיצא מתחת ידו, היה מצטער על כך מאוד. פעם אפילו הסתגר בחדרו שלושה ימים מחמת כן. היה זה כאשר השכיבו יהודי אחד שהיה משותק ברגליו על אם הדרך, כדי שכאשר יבוא הצדיק ויבקש לעבור, יצטרך לפעול לו ישועה. הצדיק בא, וכשראה יהודי אחד שוכב על הארץ וסותם את הדרך, הורה לו במקלו שיקום וילך. למרבה הפלא קם האיש והתחיל ללכת על רגליו כאחד האדם. כשנתפרסם המופת והגיע גם לאזני הרבי, נצטער מאוד על כך והסתגר בחדרו שלושה ימים בהם פשפש במעשיו לדעת על מה עשה לו ה' ככה לפרסם מופתיו ברבים.

הרבי היה גאון בצדיק

ואם את מופתיו ואת צדקותו לא עלה בידו להסתיר עד הסוף, את גאונותו בתורה הצליח להסתיר כליל עד שלא ידע איש כי הרבי יודע ספר. פעם התבטא תלמידו הרה"ק בעל "דברי חיים" זיע"א: "הרבי היה גאון בצדיק, את גאונותו הסתיר לגמרי, ומצדקותו יודעים אך מעט".

האדמו"ר רבי יהודה מסטוטשיץ זיע"א סיפר שהרה"ק מראפשיץ היה נוהג לכתוב חידושי תורה ולשרוף אותם מיד. הוא כתב אותם כדי להמשיכם לעולם העשייה, אך שורפם כדי שלא יתפרסמו.

נפלאותיו ומשפטי פיו

כמה פעמים היה הרה"ק מראפשיץ

כאלה שחבל על הכדורים שהם יורים].

ונשמע קולו ביריחו

בספרו הקדוש "זרע קודש" (פרשת כי תבוא) איתא שאמר כי על האדם לומר תמיד לבוראו כמה הוא רוצה לעבדו, וכתפילת האמוראים (ברכות יז, א) "ריבון העולמים, גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב, שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות. יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם, ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם".

ואמר בזה הלשון: **והאדם צריך להתפלל על דרך זה תמיד, בכל עת ובכל שעה, עד שיהיה מעורר רחמנותו יתברך על עצמו, ולא יהיה נסוג אחור מלהתפלל על זה תמיד, ולא יהיה עייף ויגע ולא יניח מלהתפלל עד שימצא את רצון.**

והוסיף ששמע מהרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א על מה דאיתא במסכת יומא על הכהן גדול (כ, ב): "וכבר אמר אנא השם ונשמע קולו ביריחו", שפירושו שצריך לצעוק ולהתחנן כל כך עד שיישמע קולו ויעלה לריח ניחוח לפני אביו שבשמים. וצריך שידבר אל הקב"ה כדרך המפתה את חברו לאיזה דבר, שמדבר אליו יום יום עד שהוא מוצא איזה זמן שהוא מתפתה אליו.

על דא הוציא את השר שלום מבית הכנסת

עם שבתו הרה"ק מראפשיץ והשר שלום מבעלזא זיע"א בעיירה אחת, כשהגיעו לקדיש שלפני "כגוונא", התחיל הרה"ק מראפשיץ לצעוק שחם לו ושהשר

שלום יצא לו יחד עם חסידיו מבית הכנסת. השר שלום לעומתו עשה את עצמו כאינו שומע, וכך היה הרה"ק מראפשיץ צועק וחוזר וצועק עד שנשתתק והמשיכו בתפילתם ביחד.

לאחר התפילה אמר השר שלום לחסידיו: כסבורים אתם שלחנים ביקש לסלקני מבית הכנסת? ! אגלה לכם. הרה"ק מראפשיץ אומר את הקדיש שלפני כגוונא לפי אותן כוונות של הקדיש שיאמרו לעתיד לבוא¹⁵, וידע שאם אשמע אותו אומר את הקדיש, אתפוס את כוונותיו ולכן ביקש לסלקני. אבל אני לא הסכמתי לצאת מבית הכנסת והנני יודע את הכוונות.

באותה שבת הלכו שני הצדיקים יחדיו במשך כמה שעות וטיילו בין בתי העיירה כשהם משוחחים ביניהם בשיח שרפי קודש. חסידים הרבה עמדו משני עבריהם וניסו להטות אוזן, אך לא שמעו אף לא מילה אחת ממה ששוחחו ביניהם.

לימים סיפר הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א: אבי לא הסתיר ממני כלום, אבל על שיחה זו שהיתה לו עם הרה"ק מראפשיץ באותה שבת ביקש ממני שלא אפציר בו לגלותה לו.

הפטיר האדמו"ר רבי יהודה מסטוטשין זיע"א בספרו מעשה זה: אבל זה אנו יודעים ודאי, שבשיחת קדשם זו טיכסו עצה מה לעשות עם הדורות הבאים, היאך להבטיח שעדיין יניחו תפילין.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

¹⁵ ראה ילקוט שמעוני ישעיה (רמז תכט) אותיות דר' עקיבא (אות ז).

היא מאירת עינינו

elkondmarket.com

השנה
זה בידך!

עקרו לבן וקבע
לימוד בספר
החדש הביני

פסח
ל"ג בעומר
שבועות

שנעוך מתוך
שיחותיו של
הרב שמעון
שפיצער
שליט"א

להגיע בימי העומר
לאהוב כל אורך
מישראל מכל הלב

לשמוח בשמחתו
של התנא רשב"י
ביום שמחתו

להתקשר ולהתחבר
להתנא רבי שמעון
ב"ל"ג בעומר

להמשך ישועה
אמיתית ביום ל"ג
בעומר

לעשות הכנה
הראויה בכדי לכות
לקבלת התורה

לקנות את הדרכים
להתו בק לתורה
ולקרושתה

כמו כן ניתן לשמוע את שיעוריו ושיחותיו
של הרב שמעון שפיצער שליט"א
בקהל הביני בא"י בשלפון: 0726-257-078
בקהל הביני ארדה"ב בשלפון: 8300-686-718

הפנה: 'דוכל תורה'
שע"י ממלכת התורה 'עוז וחדר' מוקד ההזמנות
1800-22-55-66
U.S.A.: 718-437-0054
ובנויות ספרים המוכרות